

III. KONIUNKTURA W ROLNICTWIE

1. Omówienie wyników badania

1. W pierwszym kwartale 2019 r. koniunktura w polskim rolnictwie pogorszyła się. Wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGAGR) obniżyła się o 2,4 punktu, z poziomu -9,3 pkt do -11,7 pkt. Pogorszenie się koniunktury jest skutkiem zmniejszenia się przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych (wartość wskaźnika wyrównanych przychodów spadła o 6,6 pkt, z wysokości -13,4 pkt do -20 pkt). Poprawiły się natomiast nastroje rolników; wartość mierzącego je wskaźnika zaufania, drugiej ze składowych IRGAGR, wzrosła o 5,8 punktu (z poziomu -1,1 pkt do 4,7 pkt). Pogarszanie się koniunktury trwa niemal nieprzerwanie od III kwartału 2017 r., kiedy wskaźnik IRGAGR osiągnął szczyt obecnego cyklu. Poprawa nastrojów w gospodarstwach rolnych jest jednak zaskoczeniem z uwagi na ostatnie protesty rolników domagających się wypłat odszkodowań za skutki epidemii ASF i ochrony rodzimej produkcji rolnej.

Wartości wskaźnika IRGAGR oraz obu wskaźników cząstkowych obniżyły się w porównaniu z I kwartałem 2018 r. o, odpowiednio: 8,6, 9,6 i 6,8 pkt. Roczne spadki wartości wskaźników są jednak niższe niż kwartał temu, co może być zapowiedzią wygaśnięcia trwającej już blisko dwa lata tendencji spadkowej, zwłaszcza że przewidywania ankietowanych rolników są raczej pomyślne. Kolejny, drugi kwartał roku jest zazwyczaj okresem wiosennego ożywienia w rolnictwie i tym razem również powinien przynieść poprawę koniunktury. Symptomy nadchodzącego ożywienia widać w pozostałych wynikach styczniowego badania koniunktury – wzrosły wartości sald odpowiedzi na pytania o zakupy nawozów mineralnych i środków ochrony roślin oraz o inwestycje w maszyny, urządzenia, budynki i budowle. Tak jak w przypadku wskaźnika koniunktury i jego składowych, wartości sald zakupowych są niższe niż w I kwartale 2018 r., lecz te ujemne przyrosty w skali roku są mniejsze niż przed kwartałem, co jest oznaką wyczekiwanego odwrócenia się tendencji spadkowej.

2. Pogorszenie się koniunktury jest powszechne – kwartalny spadek wartości wskaźnika IRGAGR odnotowano dla większości wyróżnianych grup gospodarstw rolnych. Najbardziej pogorszenie się koniunktury odczuły gospodarstwa największe, tj. o powierzchni powyżej 50 ha (wartość wskaźnika IRGAGR obniżyła się o 3,1 pkt), położone w makroregionie zachodnim (o 6,7 pkt), prowadzone przez rolników w wieku powyżej 60 lat (o 3,9 pkt), z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (o 3,4 pkt). W ocenie gospodarstw najmniejszych, tj. o powierzchni do 7 ha oraz położonych w makroregionach: północnym i południowym koniunktura poprawiła się (wartości wskaźnika wzrosło o, odpowiednio: 0,5, 1,4 i 0,1 pkt).

3. Zmniejszyły się przychody gospodarstw rolnych. Wartość salda¹ jest niższa niż kwartał wcześniej aż o 14,9 pkt i wynosi -25,4 pkt (trzeci najniższy wynik w ciągu ostatniej dekady). Jest również niższa od wartości sprzed roku (o 7,6 pkt). Niższe przychody pieniężne gospodarstw rolnych są po części skutkiem spadku cen produktów rolnych, w tym w szczególności mleka, owoców i warzyw oraz żywca drobiowego i wieprzowego.

Spadek przychodów wystąpił we wszystkich grupach gospodarstw rolnych; największy w gospodarstwach dużych, o powierzchni powyżej 50 ha (spadek wartości salda o 19,3 pkt), położonych

¹ Salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych nie należy mylić ze wskaźnikiem wyrównanych przychodów pieniężnych. Wskaźnik jest średnią ważoną czterech sald odpowiedzi na pytania dotyczące przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych: salda diagnostycznego i salda prognostycznego z okresu, w którym wskaźnik jest liczony, oraz salda diagnostycznego i salda prognostycznego z okresu poprzedzającego. Jest więc niejako „obciążony przeszłością”, a zarazem zorientowany na przyszłość. Taka konstrukcja ma na celu osłabić jego podatność na silne wahania poszczególnych sald pod wpływem czynników nadzwyczajnych i działających krótkotrwale.

w makroregionie zachodnim (o 22,5 pkt), prowadzonych przez osoby w wieku powyżej 60 lat (o 21,3 pkt), z wykształceniem wyższym (o 20,6 pkt).

Rolnicy spodziewają się, że ich przychody w drugim kwartale spadną, jednak w mniejszym stopniu niż w kwartale pierwszym (wartość salda diagnostycznego jest równa -12 pkt).

4. Zmniejszyły się również oszczędności gospodarstw rolnych. Wartość salda obniżyła się o 5,1 pkt do poziomu -29 pkt. Jest również niższa niż w I kwartale 2018 r. (o 6,9 pkt). Spadek oszczędności odnotowano miał miejsce w niemal wszystkich grupach gospodarstw rolnych (z wyjątkiem położonych w makroregionie środkowozachodnim i prowadzonych przez osoby z wyższym wykształceniem). Największy spadek wartości salda zanotowano dla gospodarstw największych (o 7,2 pkt), położonych w makroregionie południowym (o 10,6 pkt), prowadzonych przez osoby w wieku powyżej 60 lat (o 9,9 pkt), z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (o 5,2 pkt). Przewidywany jest dalszy spadek oszczędności w następnym kwartale.

5. Pomimo spadku przychodów i oszczędności nieco poprawił się stan zadłużenia gospodarstw rolnych. Wartość salda obniżyła się² o 0,9 punktu. Jest jednak wyższa niż w I kwartale 2018 r. (o 3,4 pkt). Poprawa stanu zadłużenia dotyczy większości badanych grup gospodarstw rolnych; najbardziej tych o powierzchni do 7 ha (wartość salda zmniejszyła się o 5,6 pkt), położonych w makroregionie środkowozachodnim (o 25,7 pkt), kierowanych przez osoby w wieku 31-45 lat (o 1,9 pkt), z wykształceniem średnim lub pomaturalnym zawodowym (o 2,1 pkt). Rolnicy przewidują, że stan ich zadłużenia w kolejnym kwartale ulegnie dalszej poprawie.

6. W kształtowaniu się zakupów obrotowych środków produkcji rolnej wyraźnie widać sezonowość. W pierwszym kwartale roku zazwyczaj następuje ich wzrost, większy w przypadku środków obrotowych produkcji roślinnej. Nie inaczej było w I kwartale 2019 r. Wartości sald odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów nawozów mineralnych oraz środków ochrony roślin zwiększyły się o, odpowiednio: 5,2 i 4,6 pkt do wysokości -10 i -16,4 pkt. Wciąż są niższe niż rok wcześniej (odpowiednio o: 5,1 i 2,1 pkt). Kwartalne przyrosty wartości obu sald okazały się jednak znacznie większe niż przeciętnie o tej porze roku. Tak dużych ich wzrostów nie notowaliśmy od 2010 roku. Zmniejszyły się natomiast wydatki na nabycie pasz treściwych (wartość salda spadła o 0,2 pkt do poziomu -3,3 pkt; mimo to jest wyższa od wartości z I kwartału 2018 r. o 3,8 pkt). Obserwując jak kształtują się zakupy pasz w ciągu ostatnich 20 lat, daje się zauważyć, że ich trend wzrostowy jest wyraźnie słabszy niż trend wzrostu zakupów obrotowych środków produkcji roślinnej. Może to oznaczać, że zmienia się struktura produkcji rolnej, a zanotowany w I kwartale 2019 r. spadek zakupów pasz treściwych jest kolejnym tego przejawem.

7. Po trzech kwartałach spadku wzrosły, i to znacznie, inwestycje. O 3,6 punktu proc. (do wysokości 39,6%) zwiększył się odsetek gospodarstw rolnych, które dokonały lub zamierzają dokonać zakupu maszyn i urządzeń rolniczych, a odsetek gospodarstw, które poczyniły lub planują poczynić inwestycje w budynki i budowle, wzrósł o 1,5 pkt proc. (wynosi obecnie 19,1%). Pomimo wzrostów oba odsetki są niższe niż rok wcześniej o, odpowiednio: 2,7 i 0,2 pkt proc.

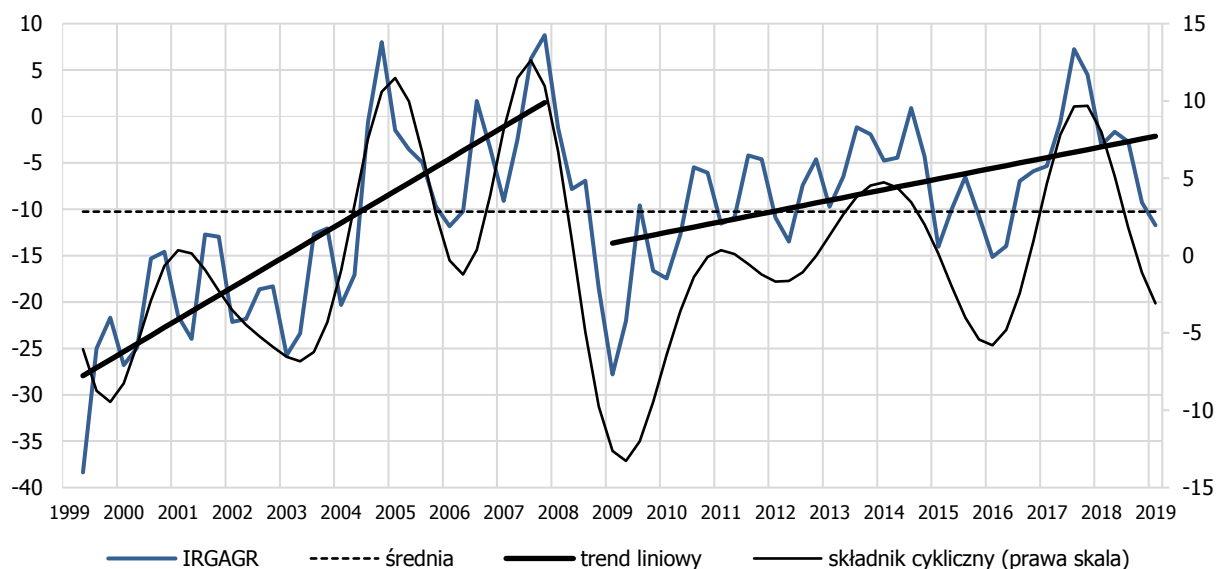
8. Wzrósł odsetek gospodarstw rolnych, które zaciągnęły kredyt preferencyjny (z 30,8% przed kwartałem do 33,3% w obecnym). Z kolei odsetek gospodarstw, które wzięły kredyt na zasadach rynkowych, zmniejszył się o 1,2 pkt proc. do poziomu 18,6%. Obniżył się również odsetek gospodarstw, które zamierzają zaciągnąć kredyt (z 27,8% do 26,4%). Towarzyszy temu spadek dostępności kredytów preferencyjnych (o 4,7 pkt proc. do poziomu 71,8%, najniższego od 4 lat).

² W przypadku tego pytania spadek wartości salda oznacza poprawę sytuacji.

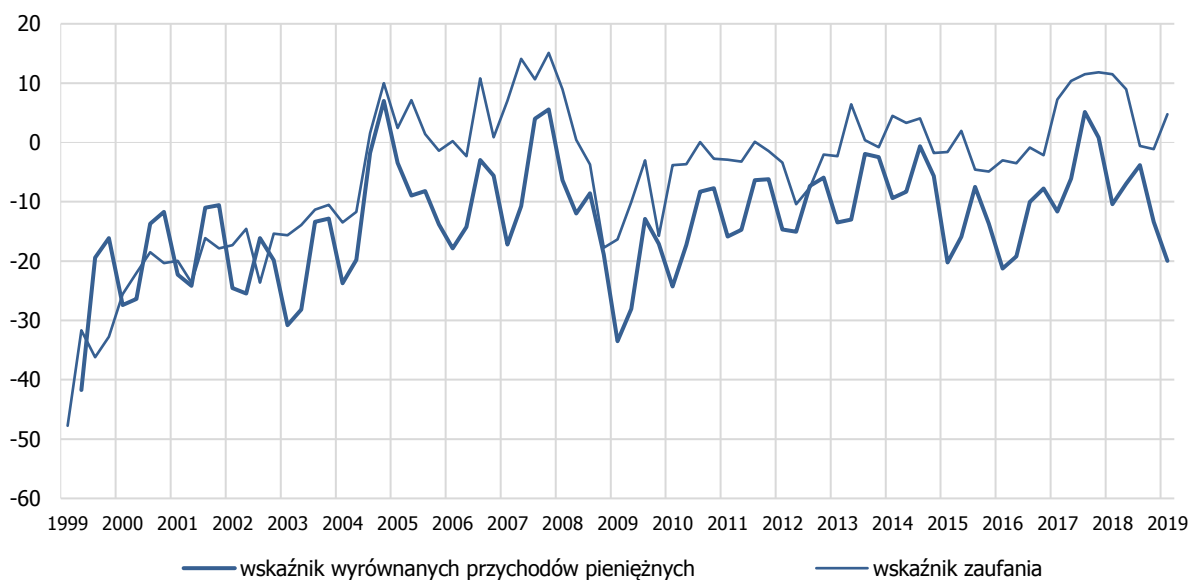
9. W ocenie rolników zmniejszyło się nieco znaczenie dopłat bezpośrednich z funduszy UE w finansowaniu produkcji rolnej. Wartość salda odpowiedzi na to pytanie obniżyła się z 31 pkt do 28 pkt. 41,3% ankietowanych uważa, że dopłaty mają duże znaczenie dla ich działalności, a jedynie 15% rolników jest zdania, że dopłaty ze środków UE mają niewielkie znaczenie bądź w ogóle z nich nie korzystają. Pytanie o znaczenie dopłat bezpośrednich zadaliśmy po raz pierwszy w styczniu 2009 r. i ani razu odsetek gospodarstw rolnych, dla których dopłaty są znaczącym źródłem finansowania produkcji, nie spadł poniżej 82%.

2. Wyniki szczegółowe³

WSKAŹNIK KONIUNKTURY

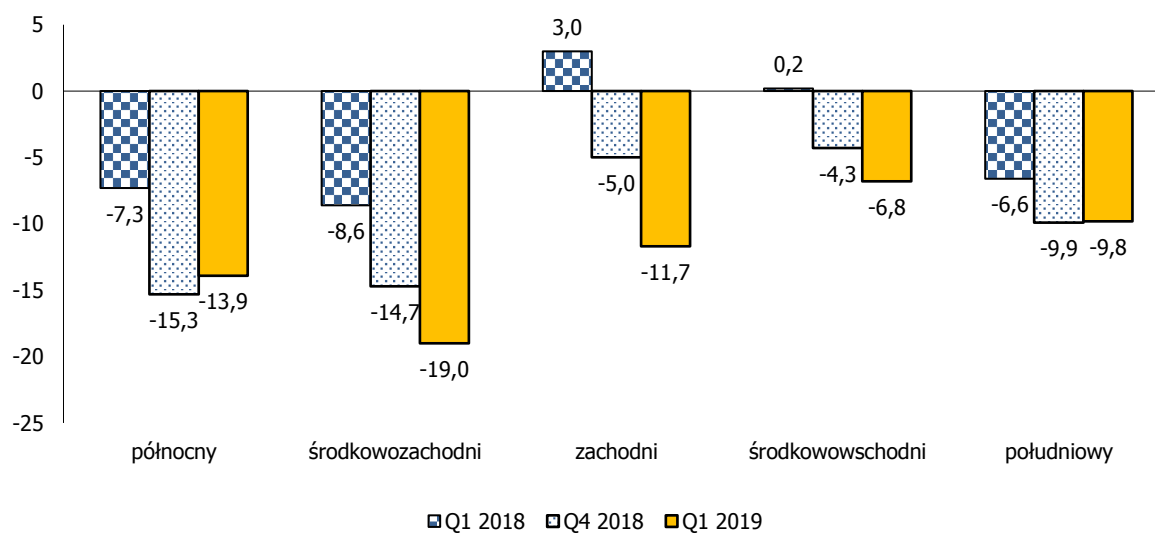

	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. wskaźnik przychodów pieniężnych	0,8	-10,4	-7,0	-3,8	-13,4	-20,0
2. wskaźnik zaufania	11,9	11,5	9,0	-0,6	-1,1	4,7
wskaźnik koniunktury ($1 \cdot x_{\frac{2}{3}} + 2 \cdot x_{\frac{1}{3}}$)	4,5	-3,1	-1,7	-2,7	-9,3	-11,7

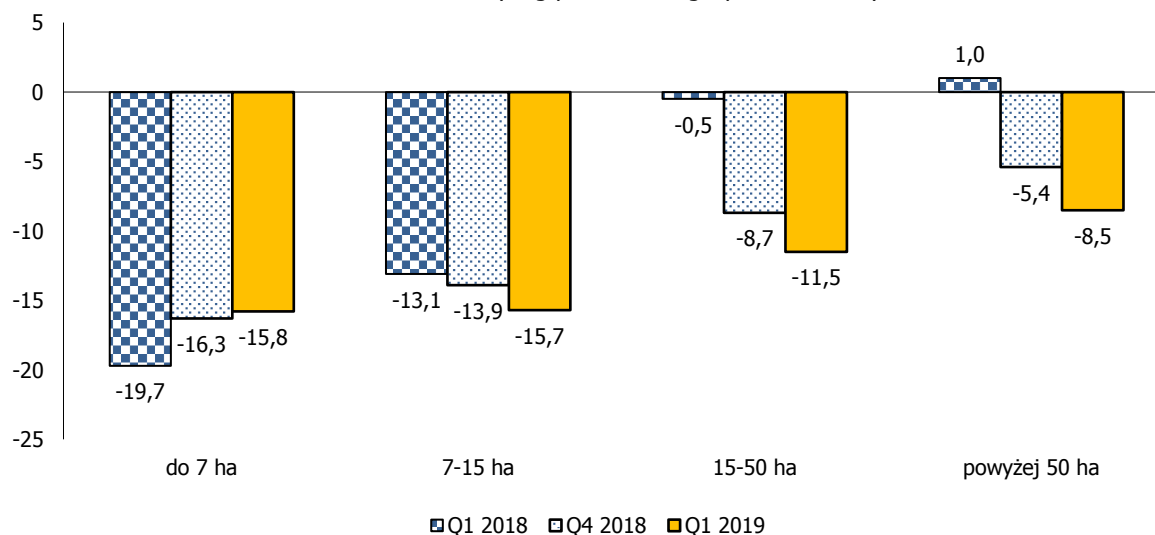

³ Z uwagi na wprowadzone w 2019 r. zmiany w podziale gospodarstw rolnych wg rodzaju prowadzonej działalności (PKD2007) wartości wskaźnika koniunktury i sald są nieporównywalne z prezentowanymi wcześniej. Z tego powodu dane bieżące i historyczne (w tym podziale) nie zostały tu zestawione.

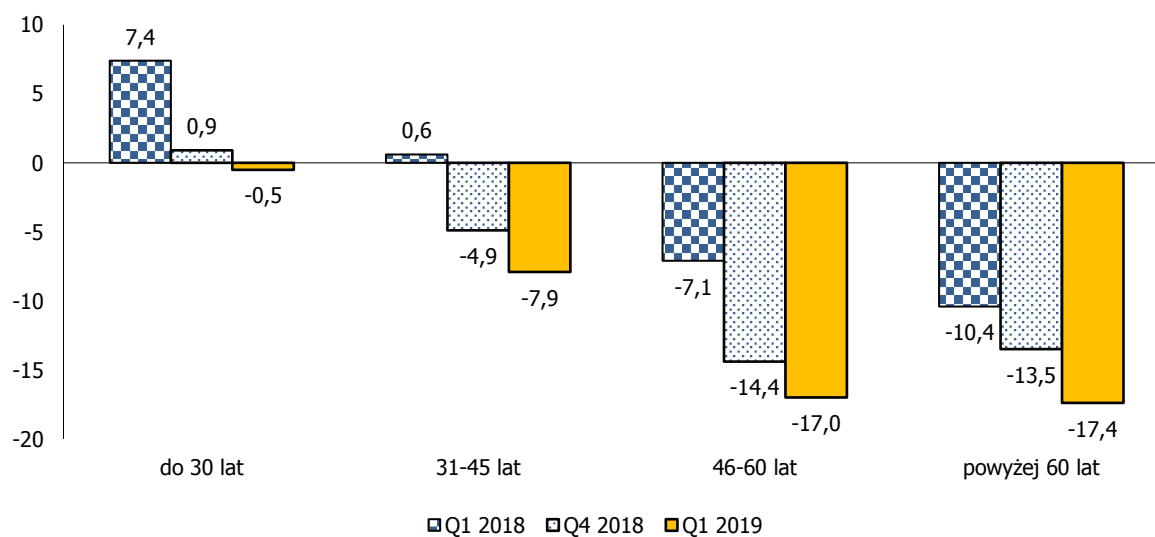
Wskaźnik koniunktury wg makroregionów

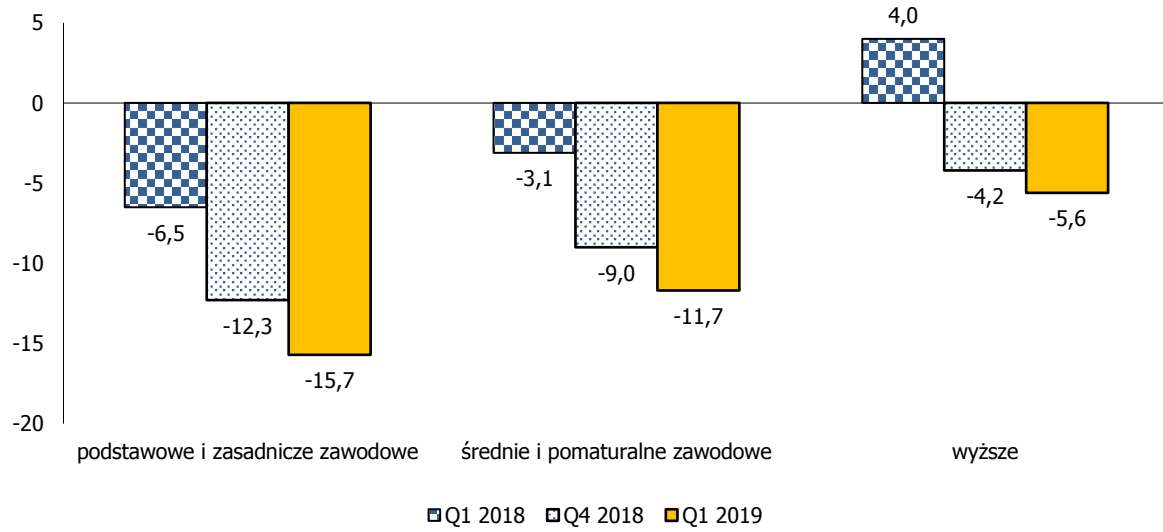
Wskaźnik koniunktury wg powierzchni gospodarstw rolnych

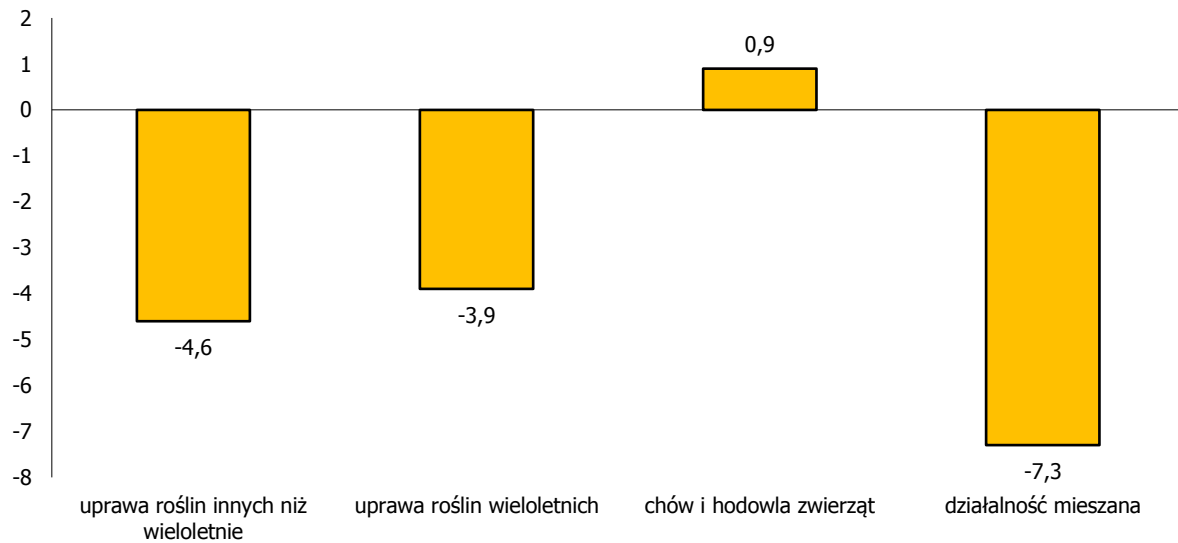
Wskaźnik koniunktury wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

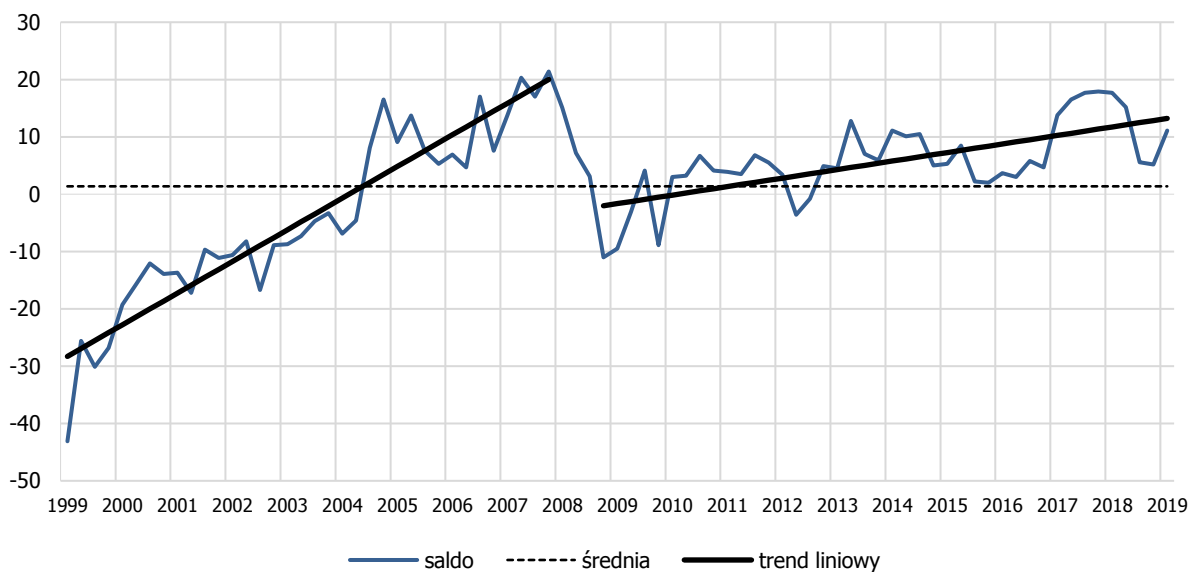
Wskaźnik koniunktury wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Wskaźnik koniunktury wg grup PKD 2007

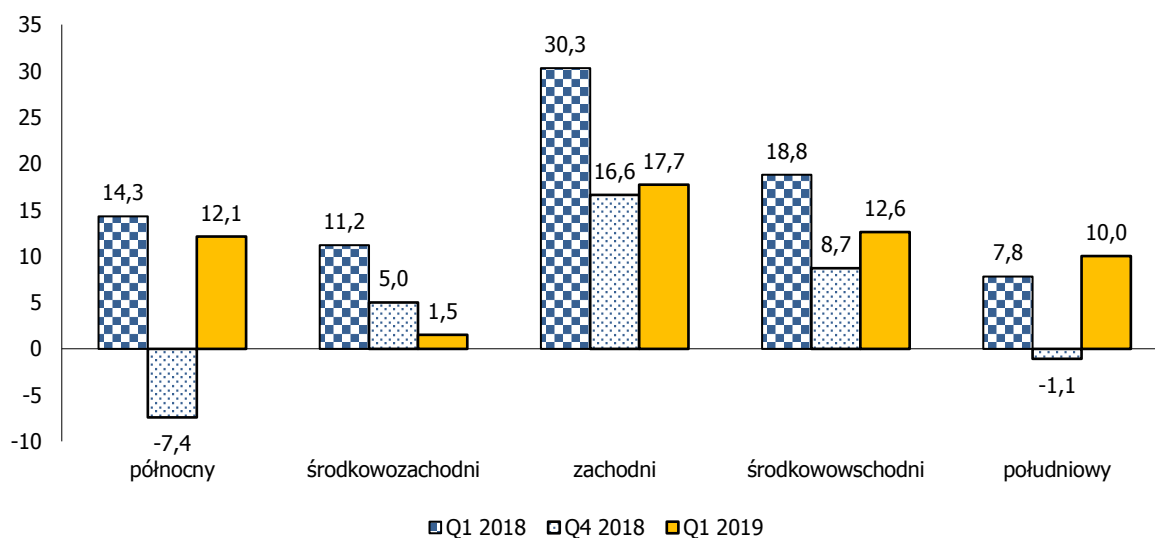

NASTROJE GOSPODARSTW ROLNYCH

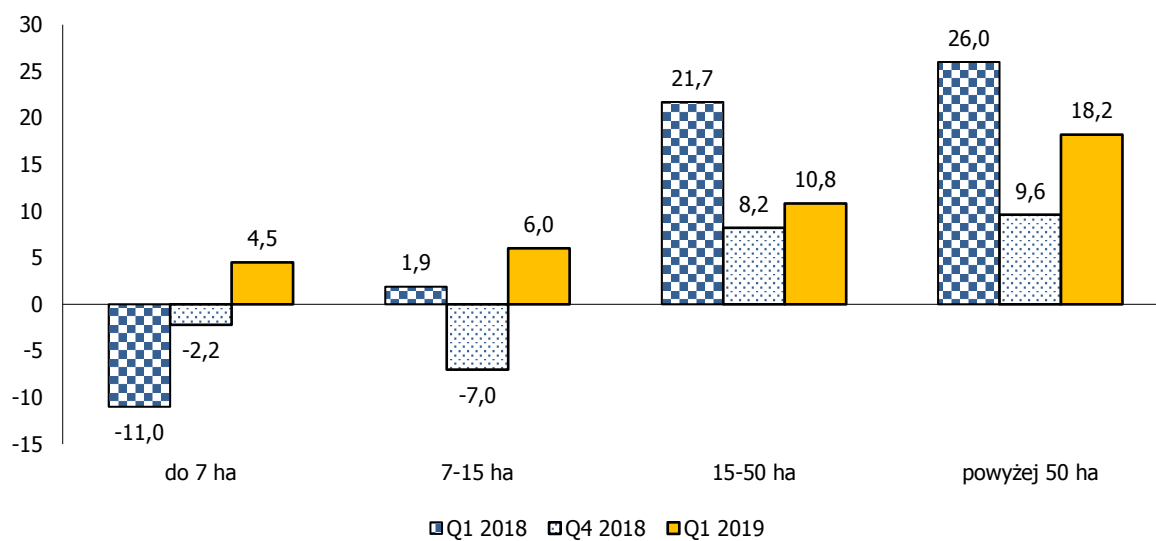

	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. z ufnością	28,7	27,8	26,3	21,8	20,9	23,7
2. z obawą	60,5	62,1	62,5	62,0	63,4	63,7
3. ze strachem	10,8	10,1	11,1	16,2	15,7	12,6
saldo (1.-3.)	17,9	17,7	15,2	5,6	5,2	11,1
wskaźnika zaufania (1.-2.*0,1-3.)	11,9	11,5	9,0	-0,6	-1,1	4,7

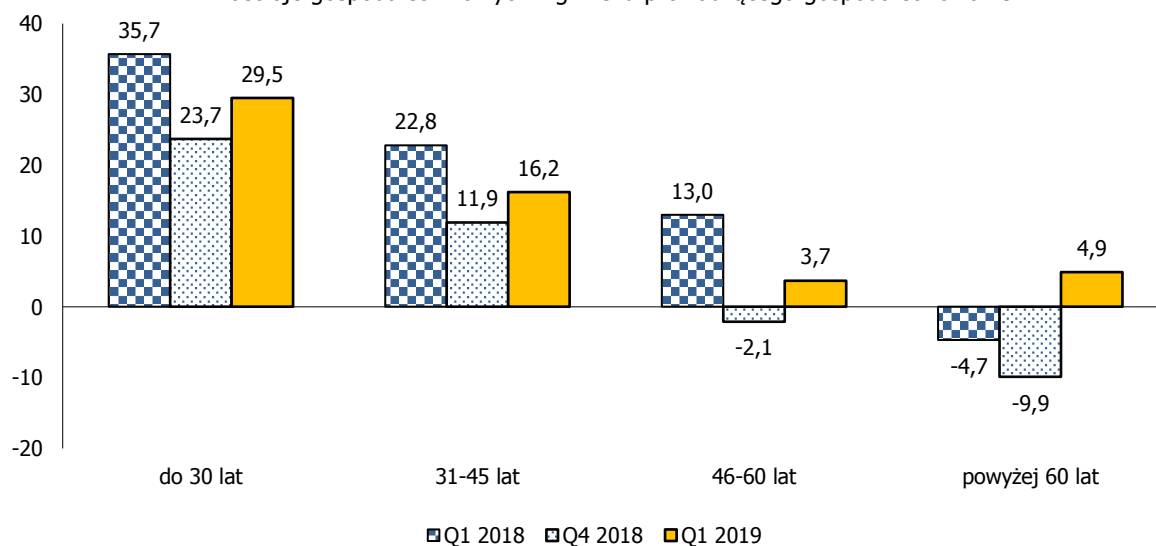
Nastroje gospodarstw rolnych wg makroregionów

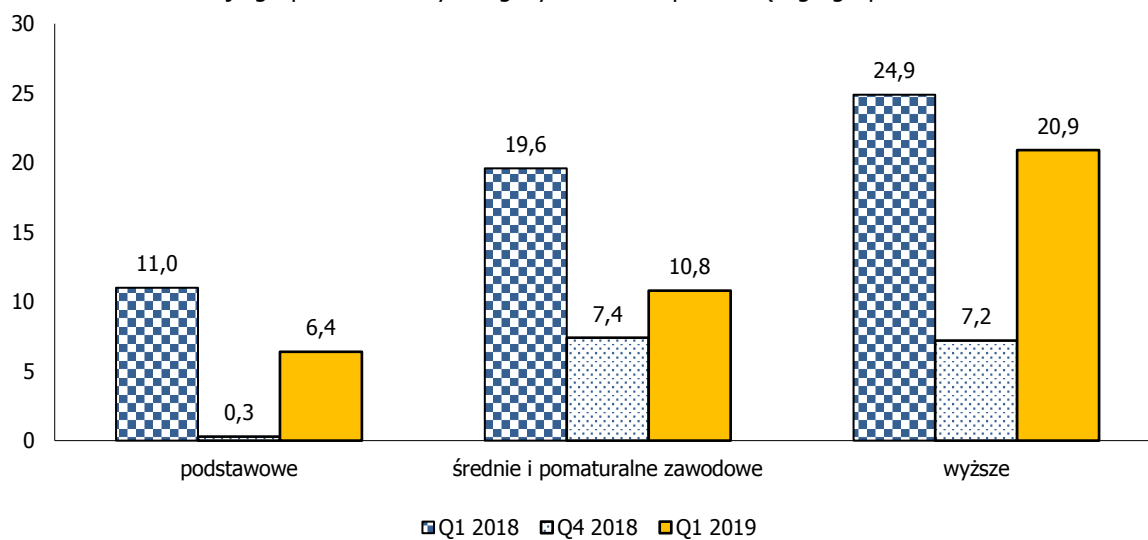
Nastroje gospodarstw rolnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

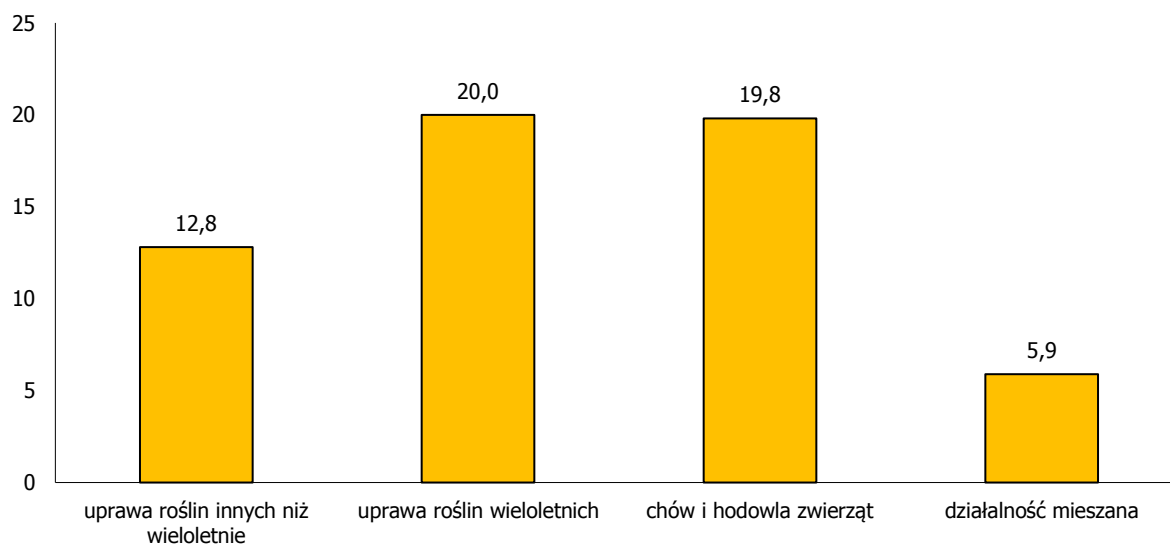
Nastroje gospodarstw rolnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

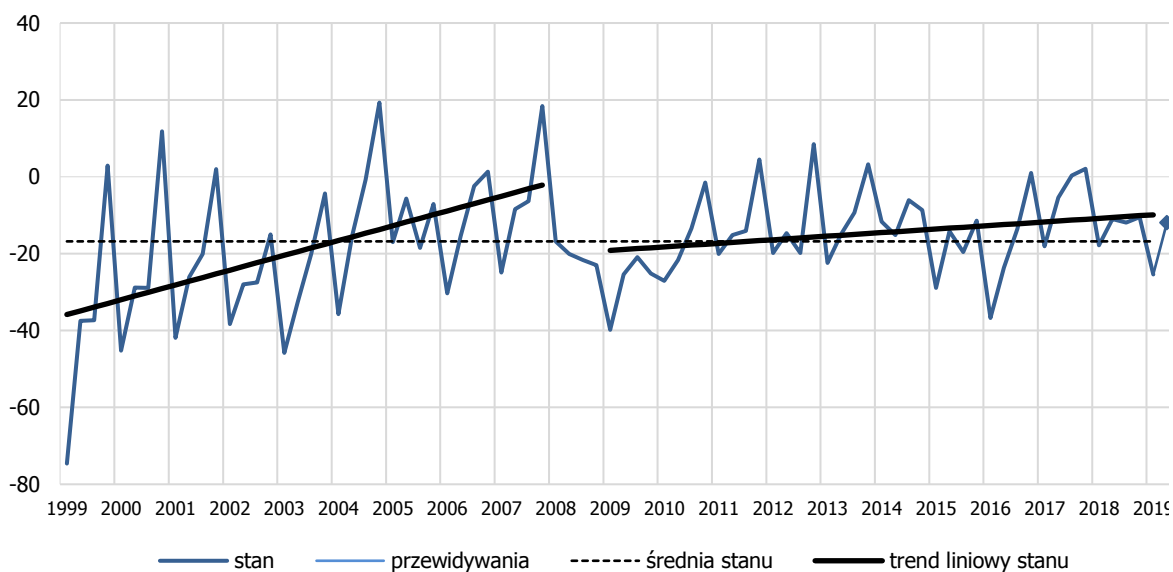
Nastroje gospodarstw rolnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

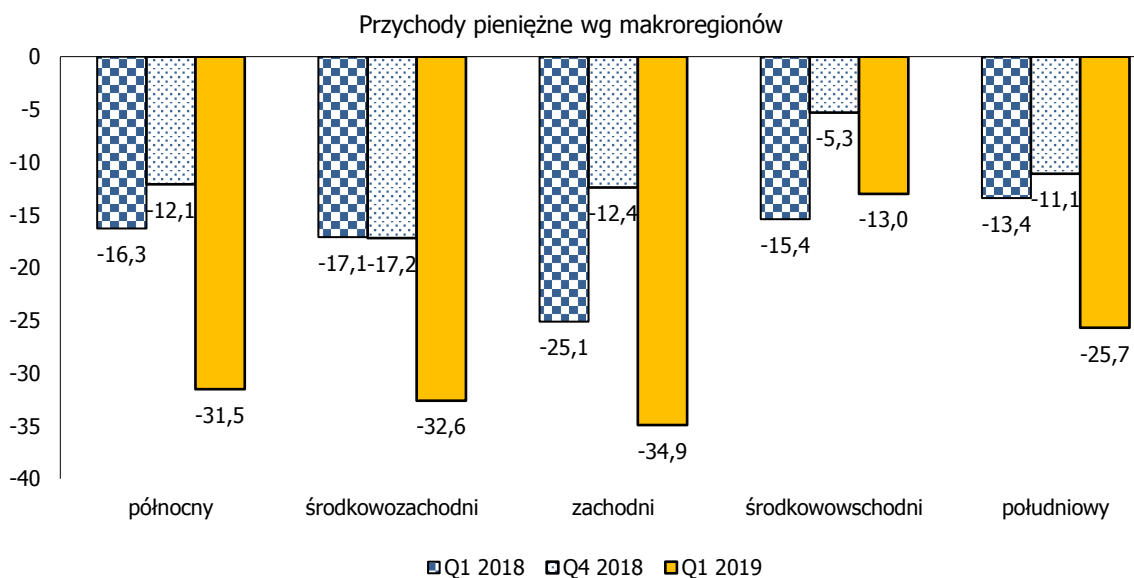
Nastroje gospodarstw rolnych wg grup PKD 2007

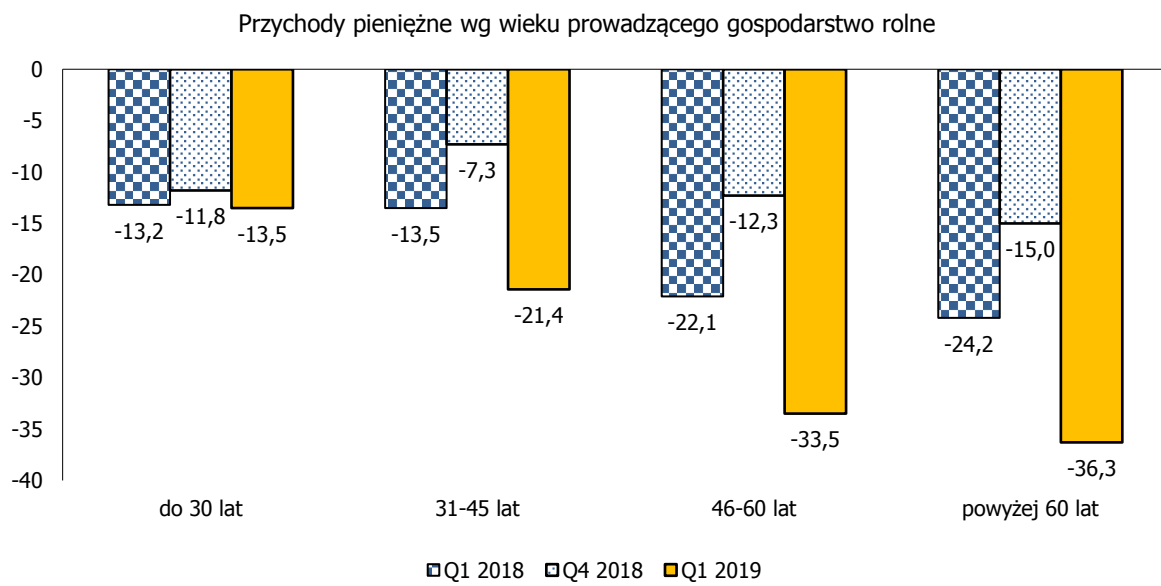
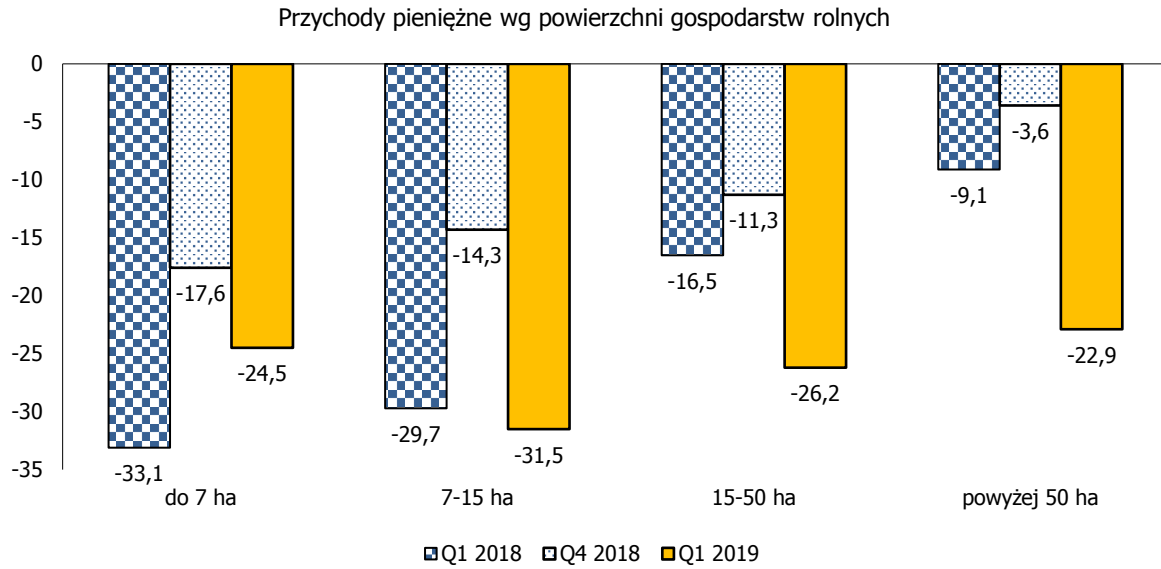

PRZYCHODY PIENIĘŻNE

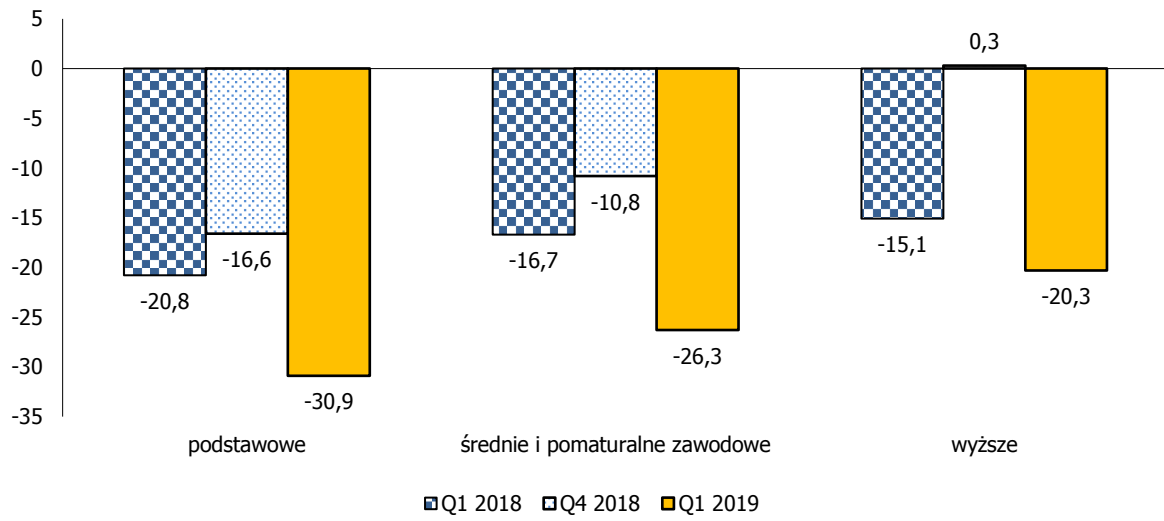

	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	przewidywania
1. wzrosły	32,5	21,2	21,4	23,5	28,3	17,0	21,5
2. nie zmieniły się	37,2	39,8	46,1	41,1	32,9	39,7	45,0
3. zmalały	30,4	39,0	32,4	35,4	38,8	43,4	44,5
4. brak	5,3	8,5	10,1	9,3	5,7	8,4	7,7
saldo (1.-3.)	2,1	-17,8	-11,0	-11,9	-10,5	-26,4	-12,0

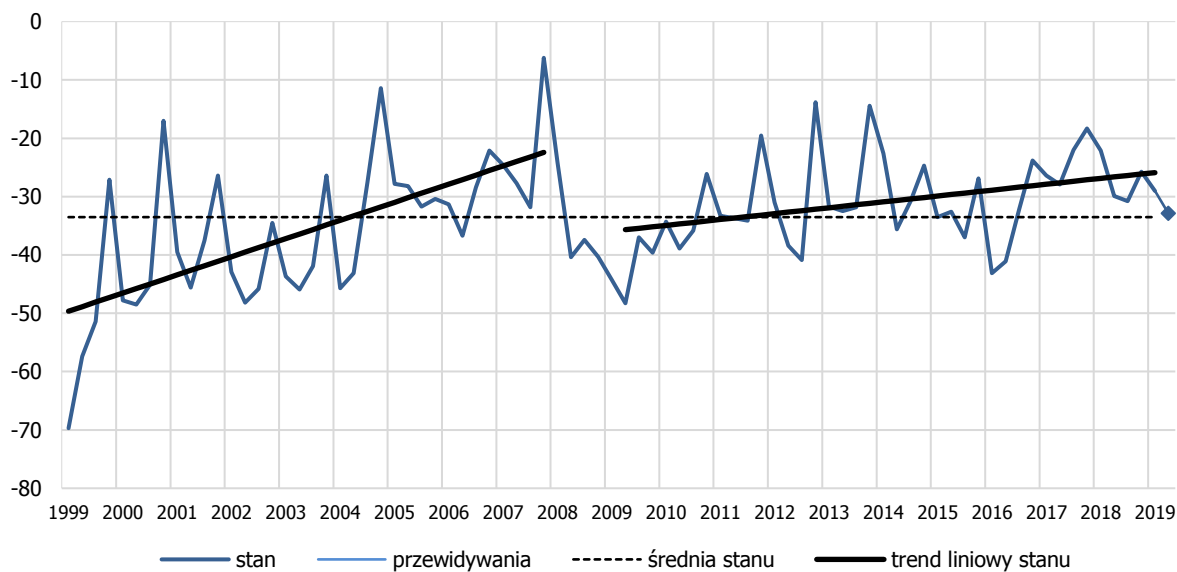
Przychody pieniężne wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Przychody pieniężne wg grup PKD 2007

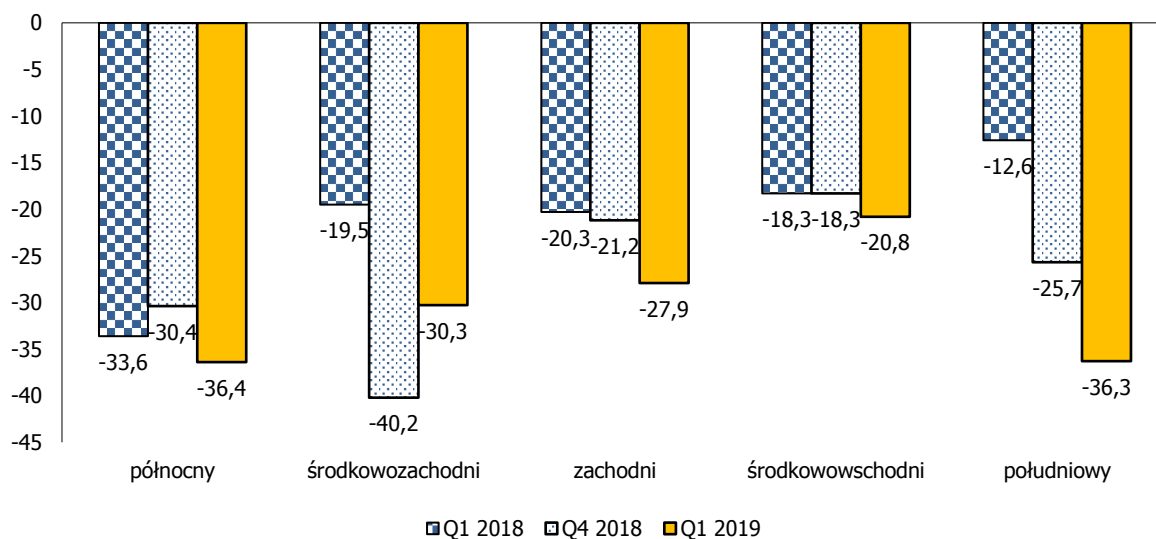

OSZCZĘDNOŚCI

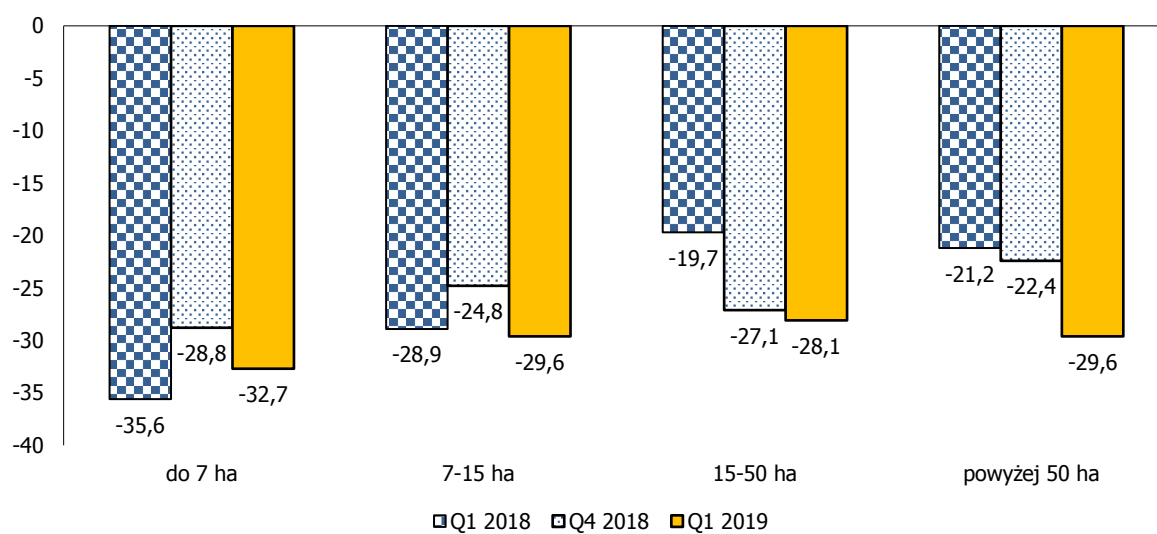

	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	przewidywania
1. wzrosły	19,3	14,1	10,6	11,8	16,7	12,4	11,9
2. nie zmieniły się	43,1	49,7	48,9	45,6	40,9	46,2	43,3
3. zmalały	37,6	36,2	40,5	42,6	42,4	41,4	44,8
4. brak	15,4	15,1	17,9	17,5	17,2	15,7	15,5
saldo (1.-3.)	-18,3	-22,1	-29,9	-30,8	-25,7	-29,0	-32,9

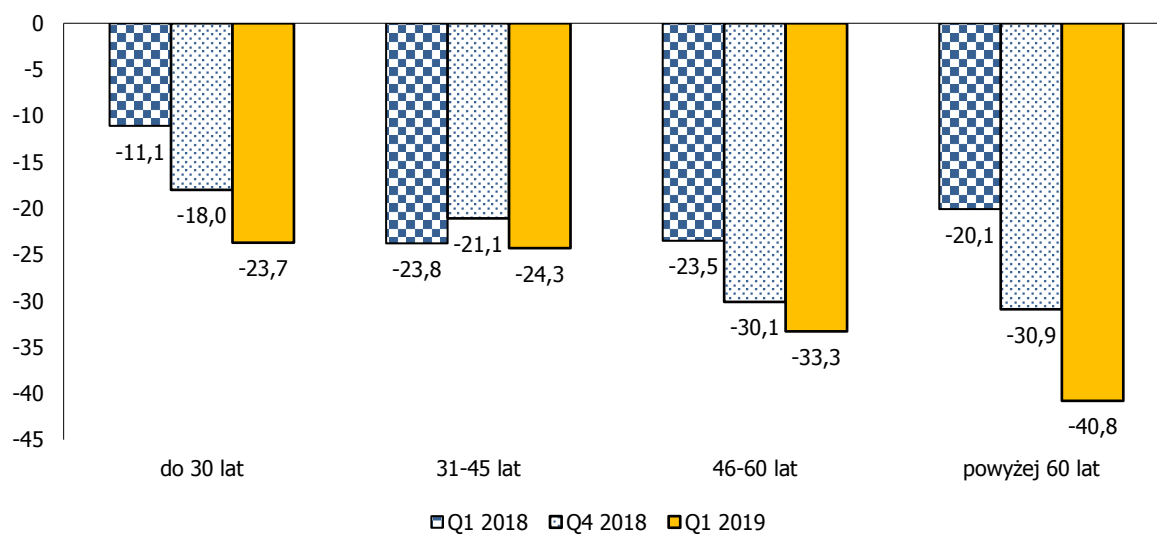
Oszczędności wg makroregionów

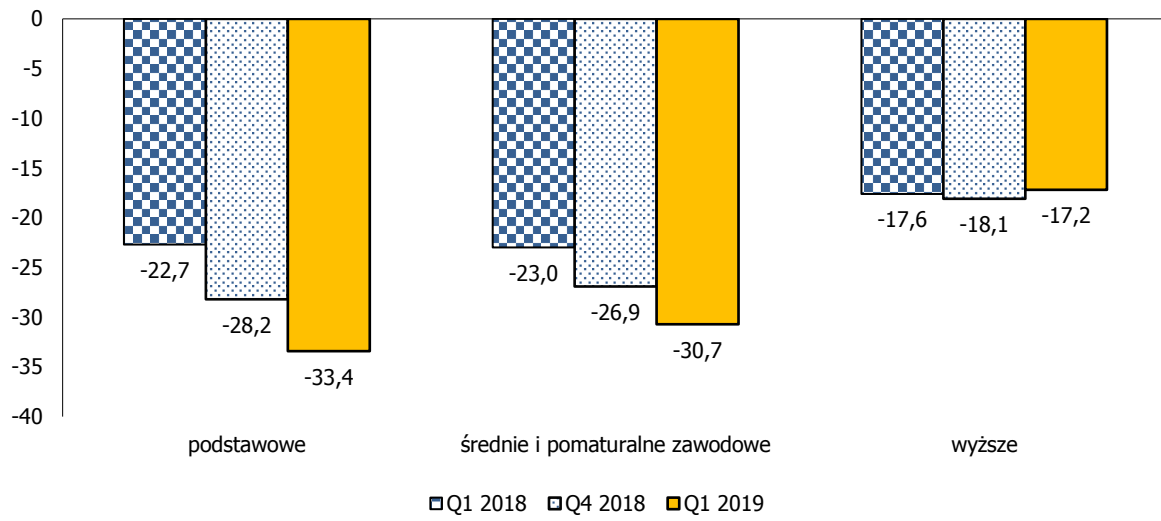
Oszczędności wg powierzchni gospodarstw rolnych

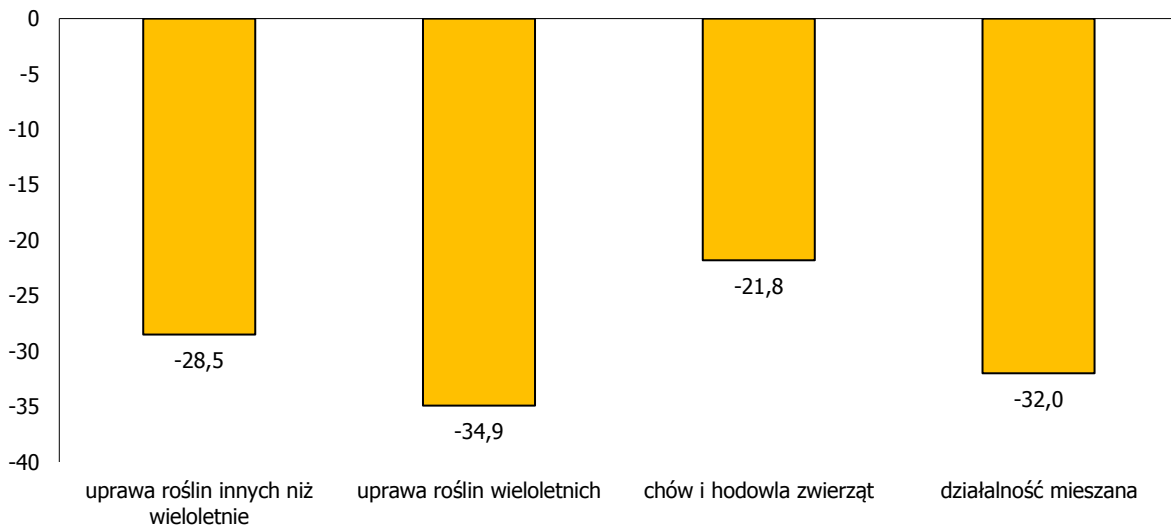
Oszczędności wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

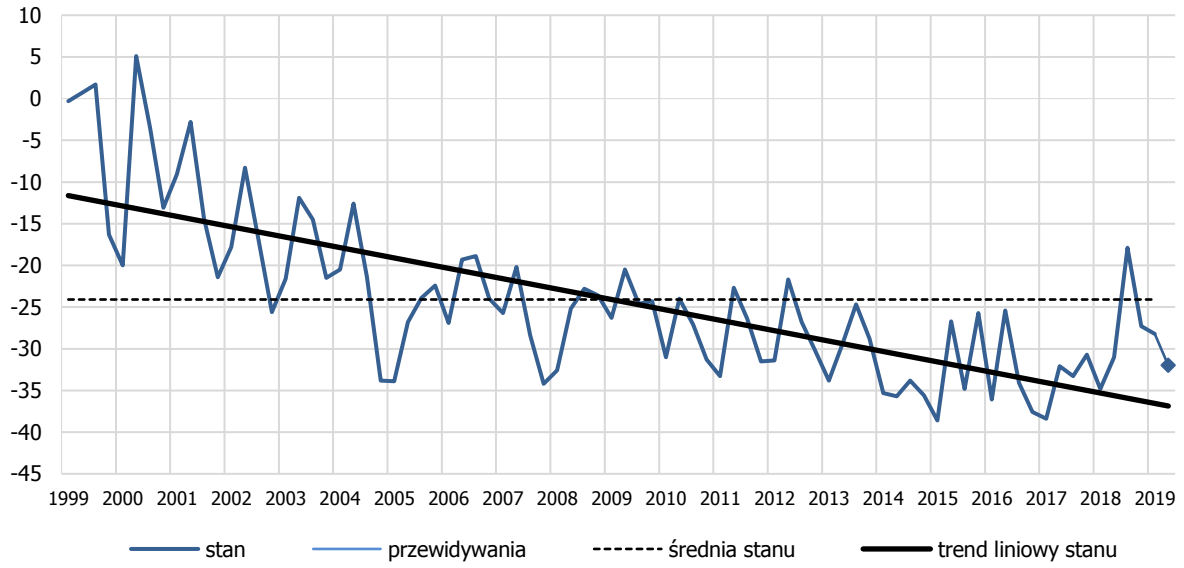
Oszczędności wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Oszczędności wg grup PKD 2007

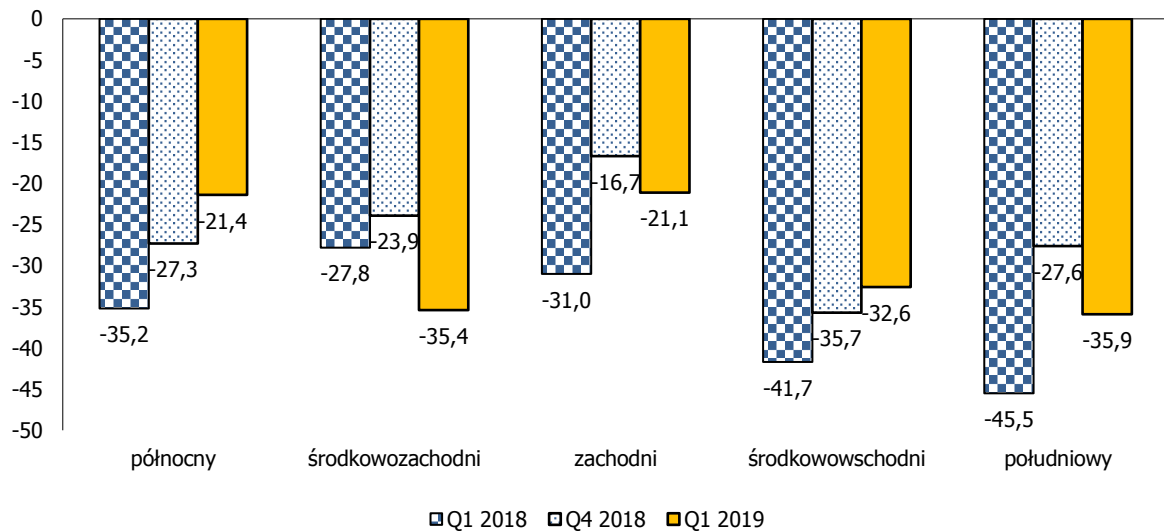

ZADŁUŻENIE

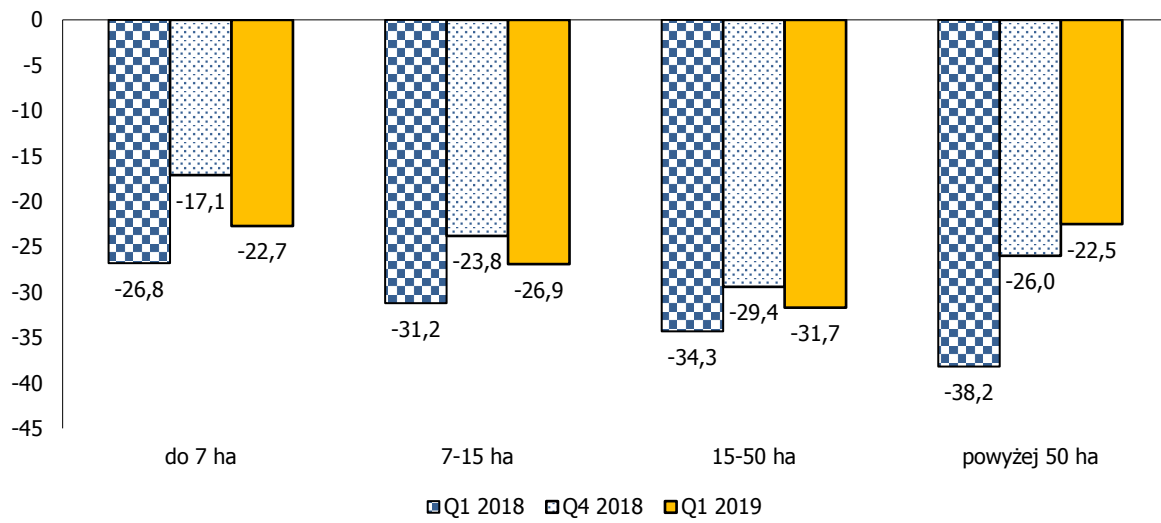

	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	przewidywania
1. wzrosło	16,4	13,1	13,6	16,3	15,3	14,0	13,9
2. nie zmieniło się	36,5	39,0	41,9	49,5	42,1	43,8	40,1
3. zmalało	47,1	47,9	44,6	34,2	42,6	42,2	45,9
4. brak	33,1	36,0	38,8	35,2	35,0	33,4	33,3
saldo (1.-3.)	-30,7	-34,8	-31,0	-17,9	27,3	-28,2	-32,0

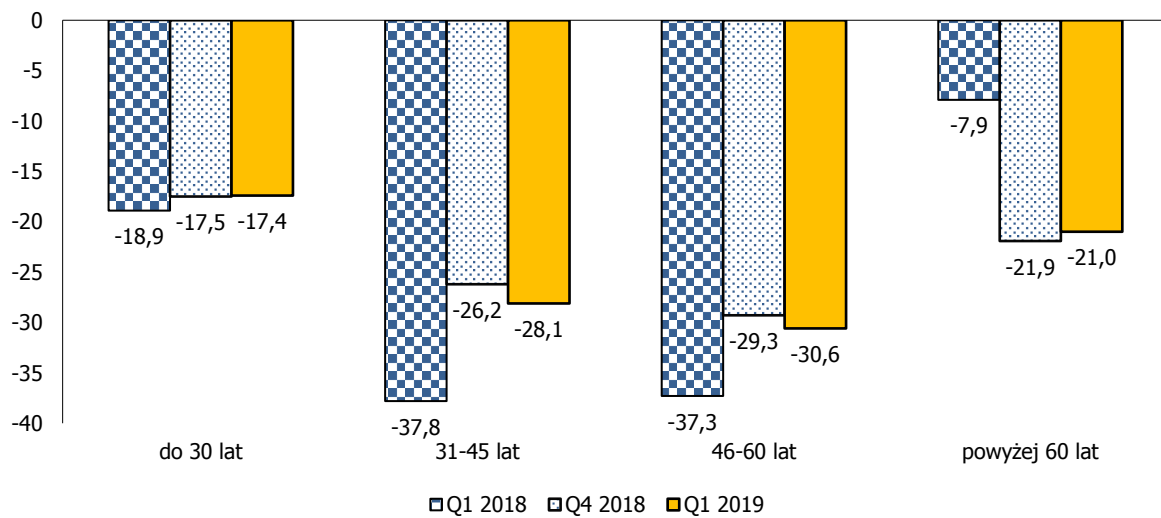
Zadłużenie wg makroregionów

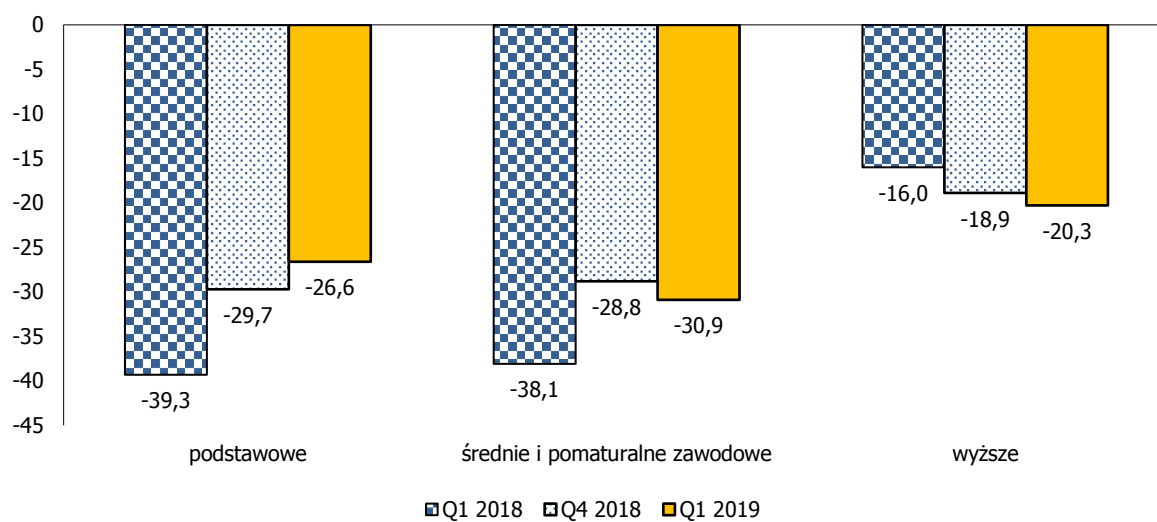
Zadłużenie wg powierzchni gospodarstw rolnych

Zadłużenie wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

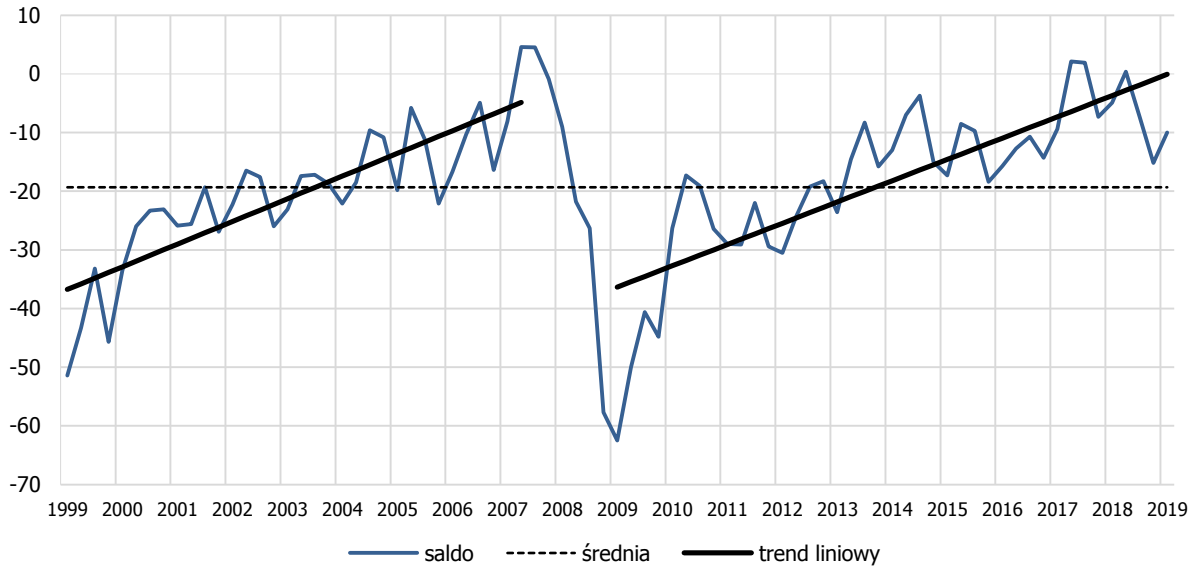
Zadłużenie wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

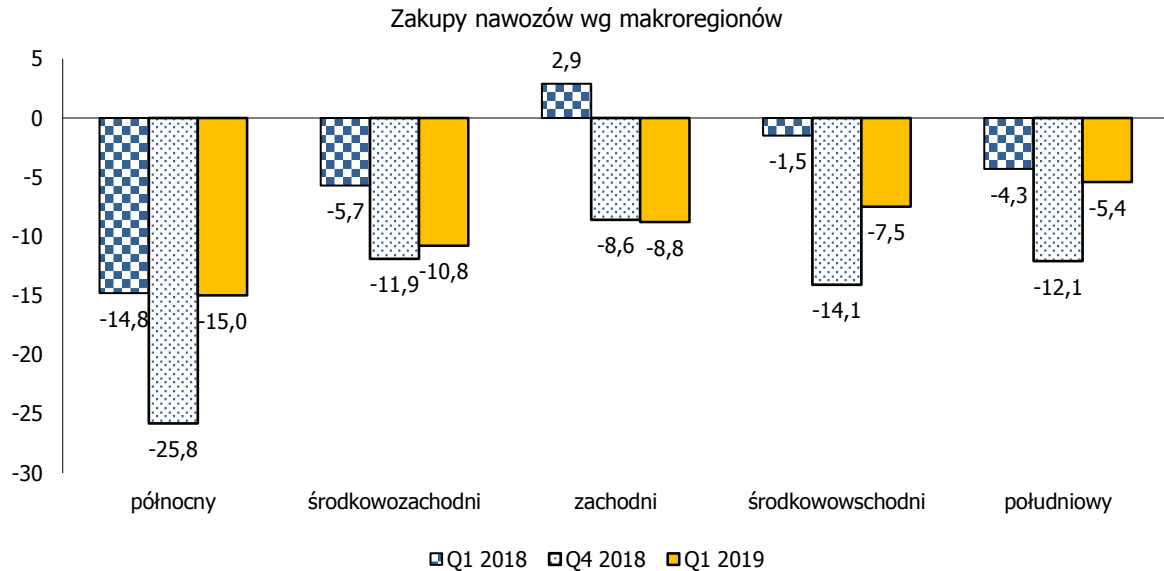
Zadłużenie wg grup PKD 2007

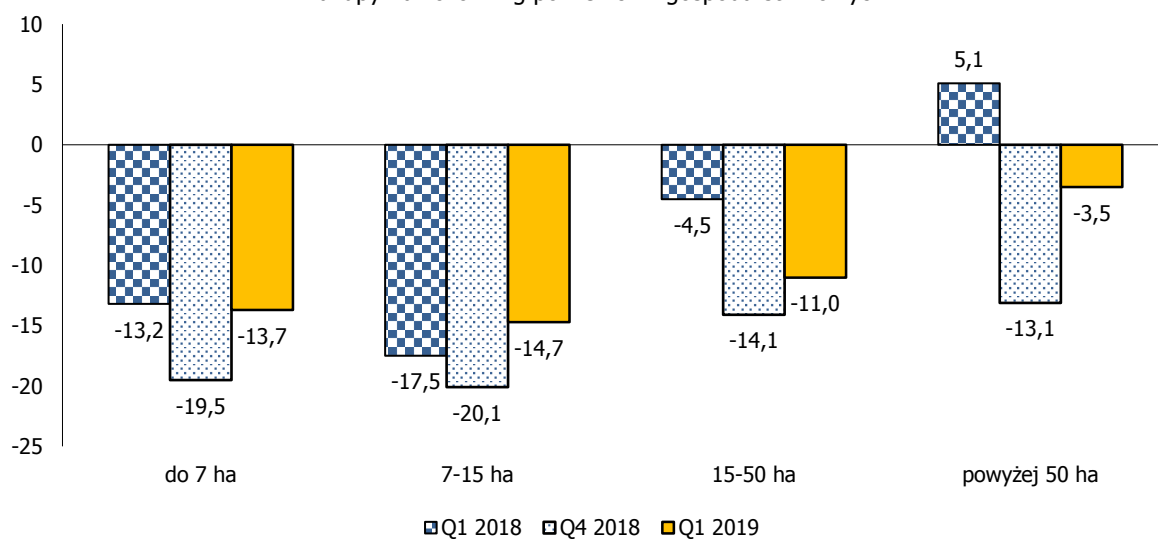
ZAKUPY NAWOZÓW MINERALNYCH

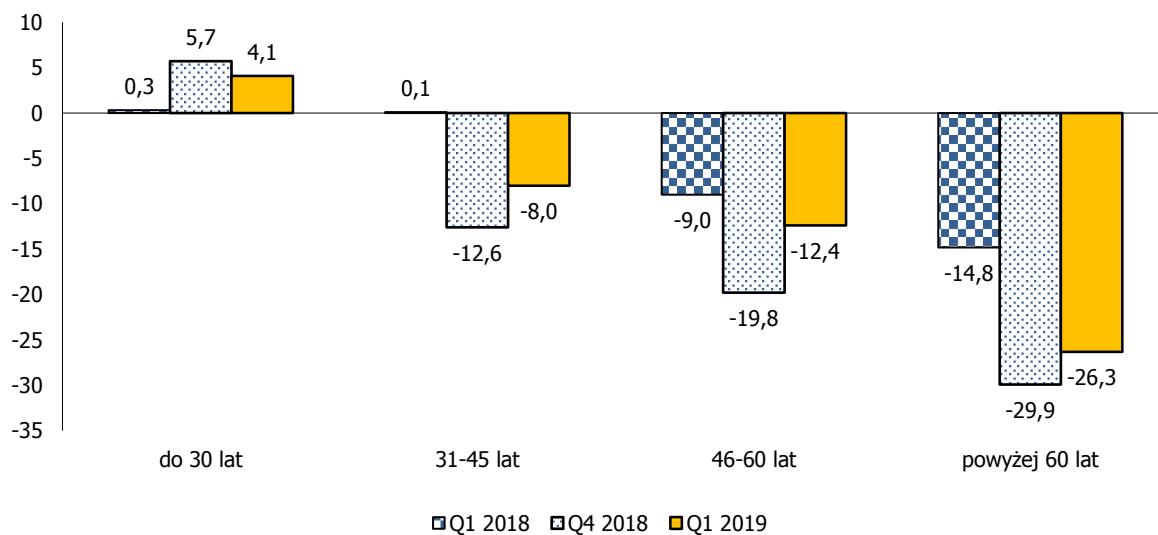
	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. wzrosły	15,9	16,7	17,9	15,5	14,3	14,2
2. nie zmieniły się	60,9	61,7	64,6	61,7	56,2	61,6
3. zmalały	23,2	21,6	17,5	22,8	29,5	24,2
4. nie dokonano	7,5	7,8	5,2	4,1	7,6	7,6
saldo (1.-3.)	-7,3	-4,9	0,4	-7,3	-15,2	-10,0

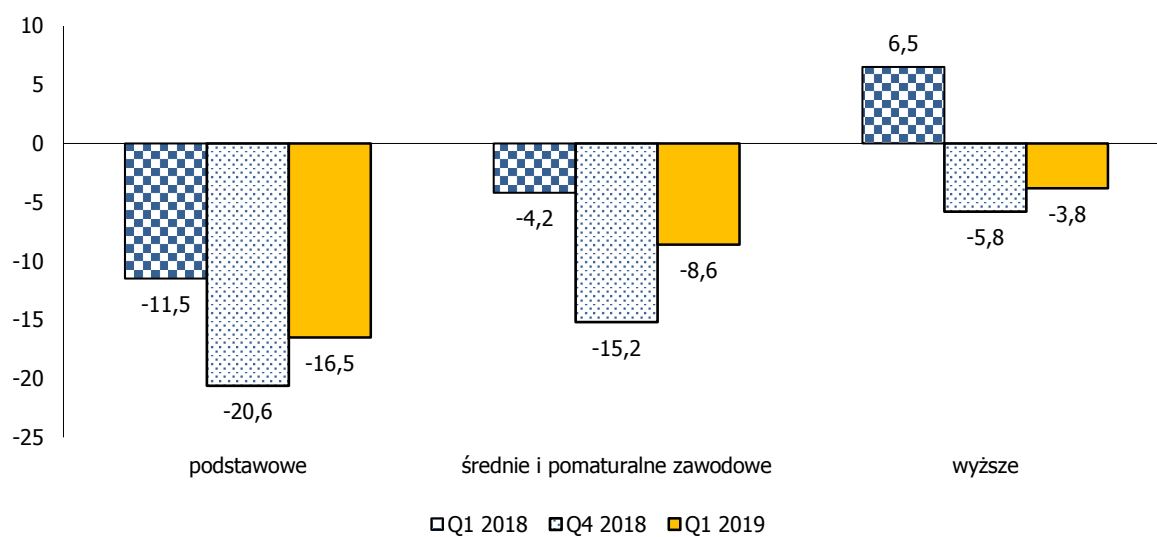
Zakupy nawozów wg powierzchni gospodarstw rolnych

Zakupy nawozów wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

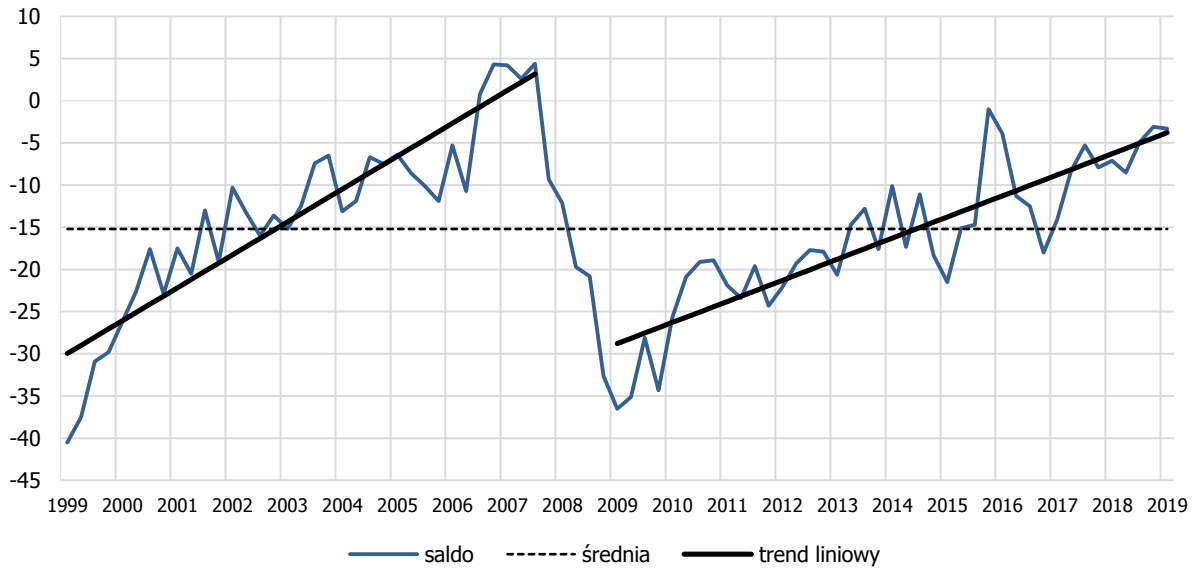
Zakupy nawozów wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy nawozów wg grup PKD 2007

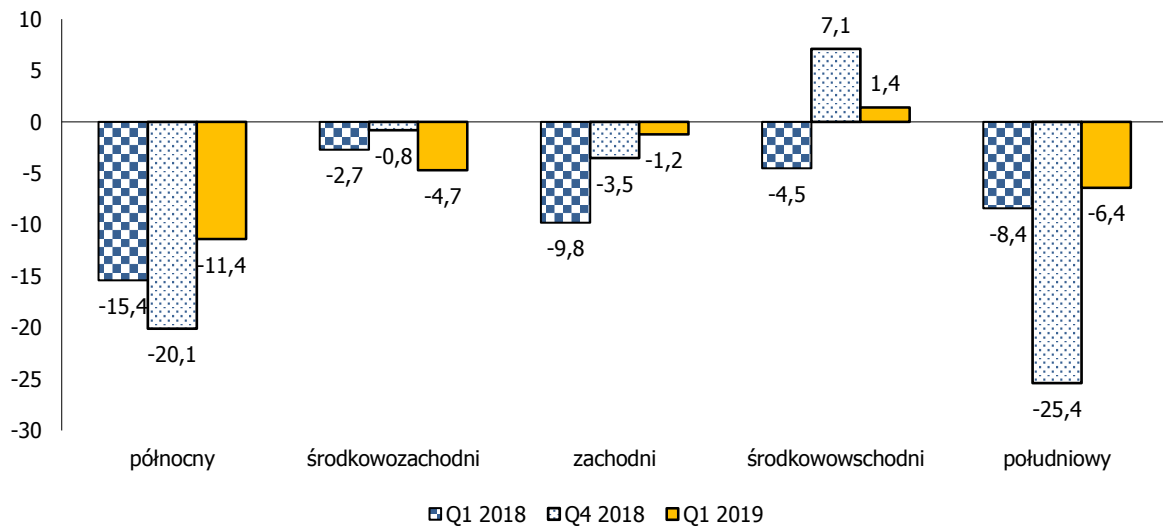

ZAKUPY PASZ TRĘŚCIWYCH

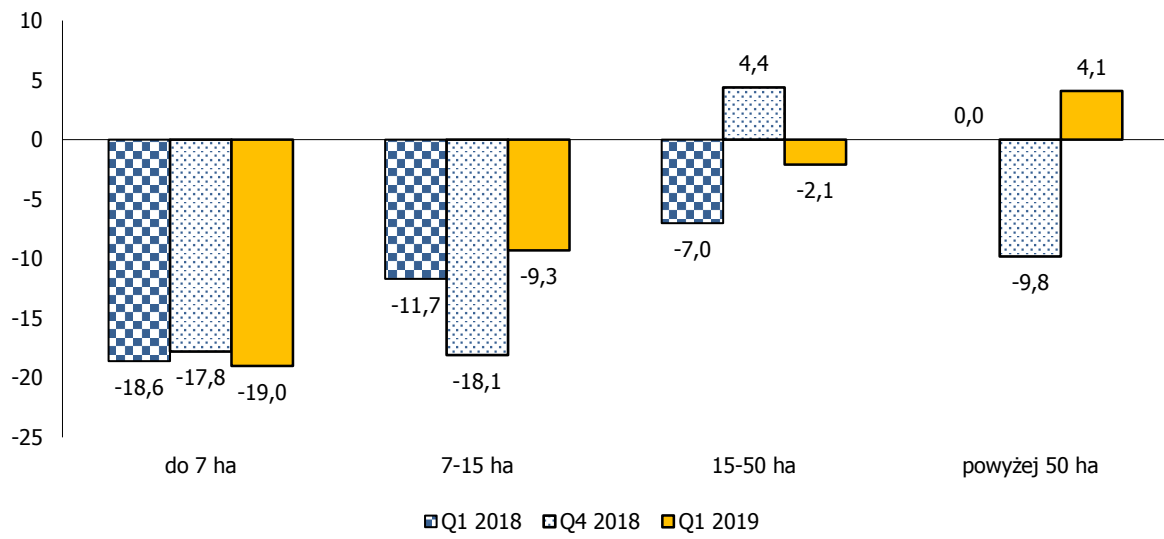

	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. wzrosły	14,6	13,0	13,2	17,4	24,2	20,0
2. nie zmieniły się	62,9	67,0	65,2	60,3	48,5	56,6
3. zmalały	22,5	20,1	21,7	22,3	27,3	23,3
4. nie dokonano	36,4	37,0	35,2	38,3	37,9	37,3
saldo (1.-3.)	-7,9	-7,1	-8,5	-4,9	-3,1	-3,3

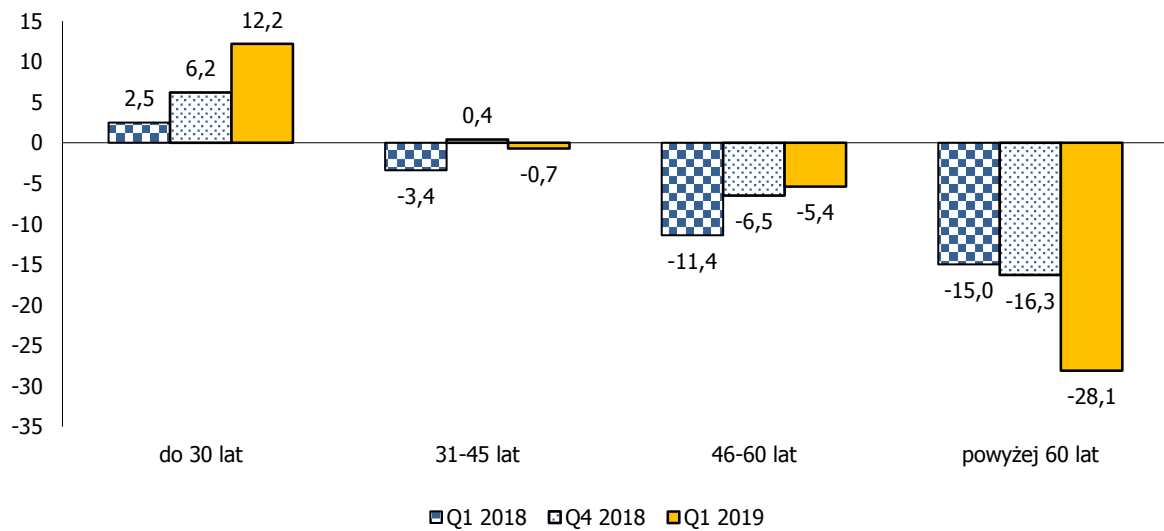
Zakupy pasz wg makroregionów

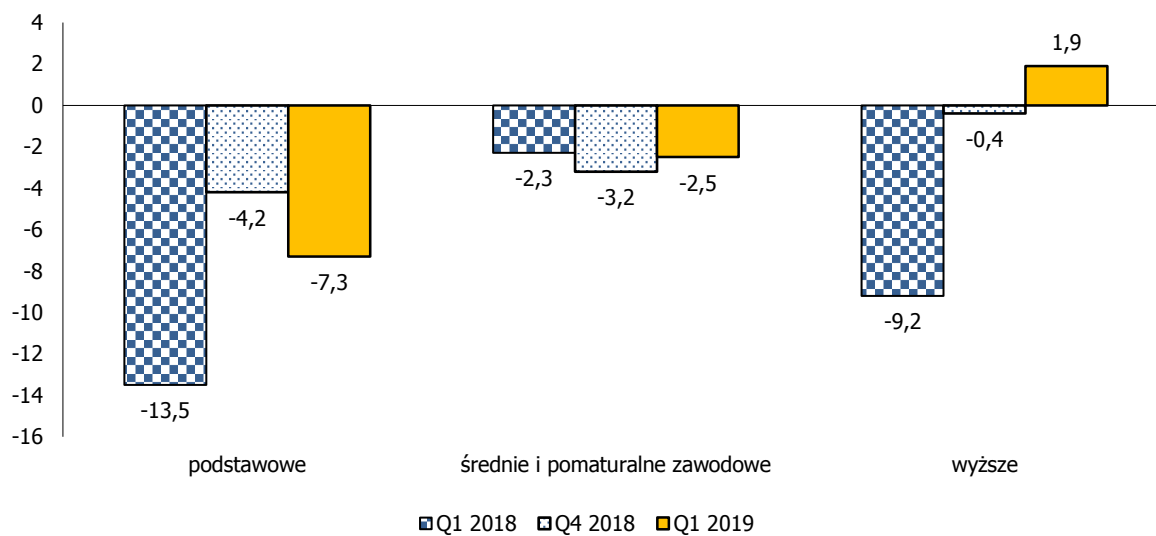
Zakupy pasz wg powierzchni gospodarstw rolnych

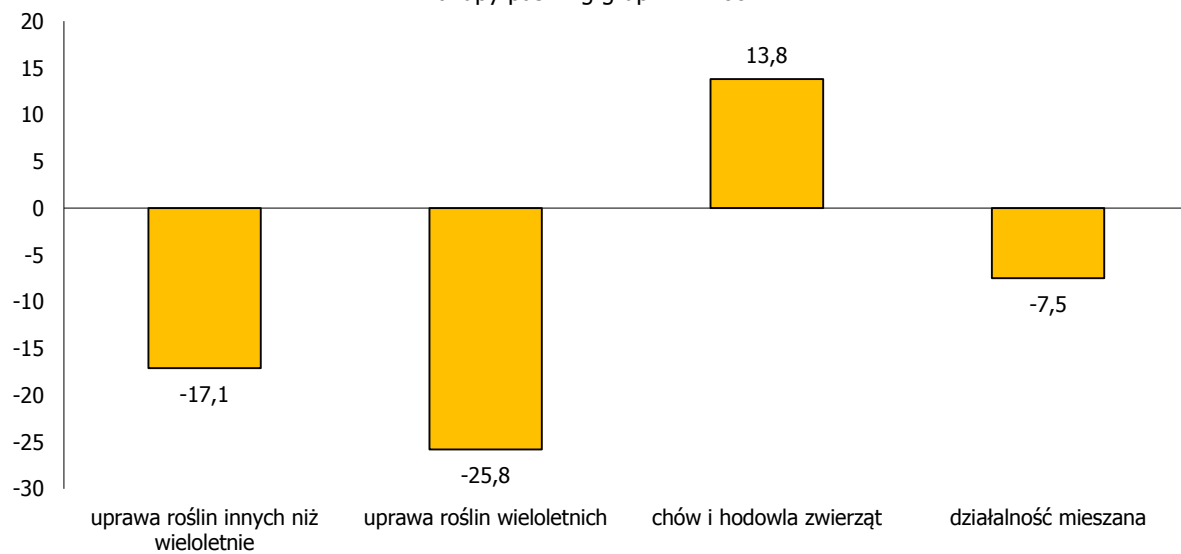
Zakupy pasz wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

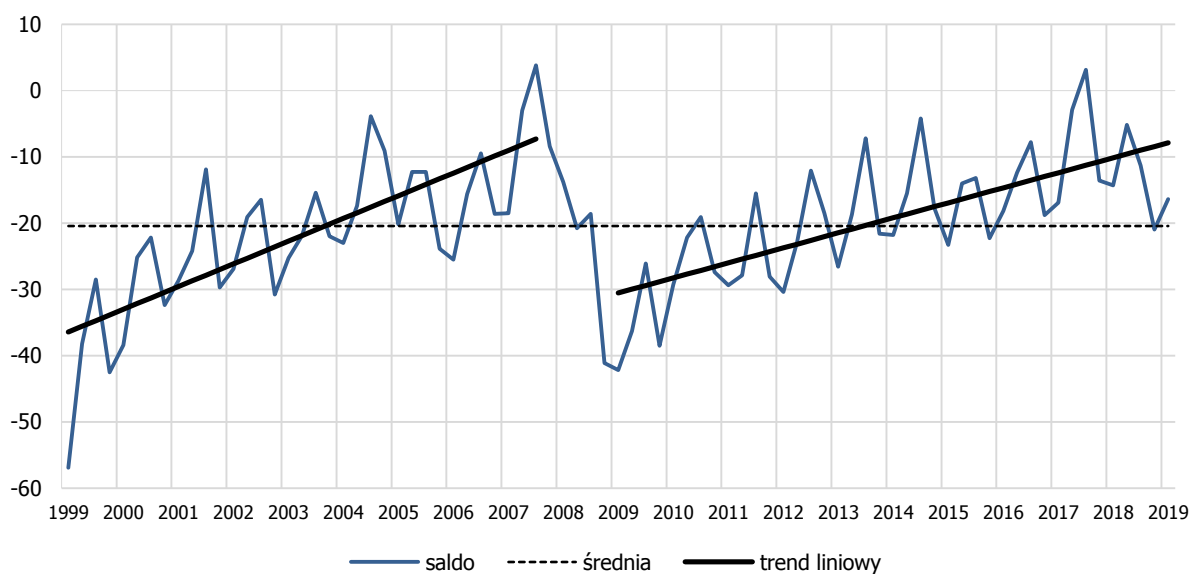
Zakupy pasz wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy pasz wg grup PKD 2007

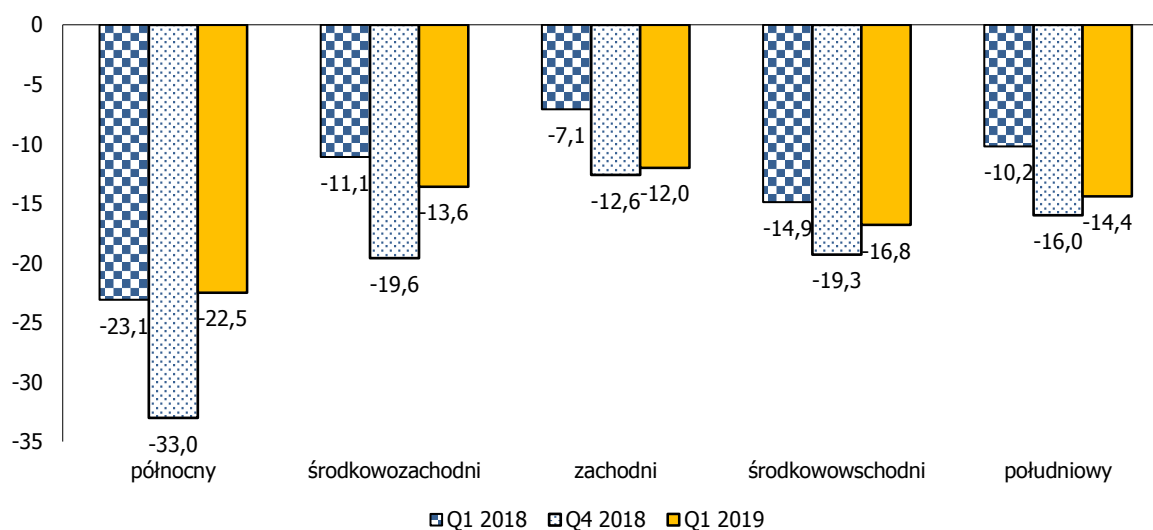

ZAKUPY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN

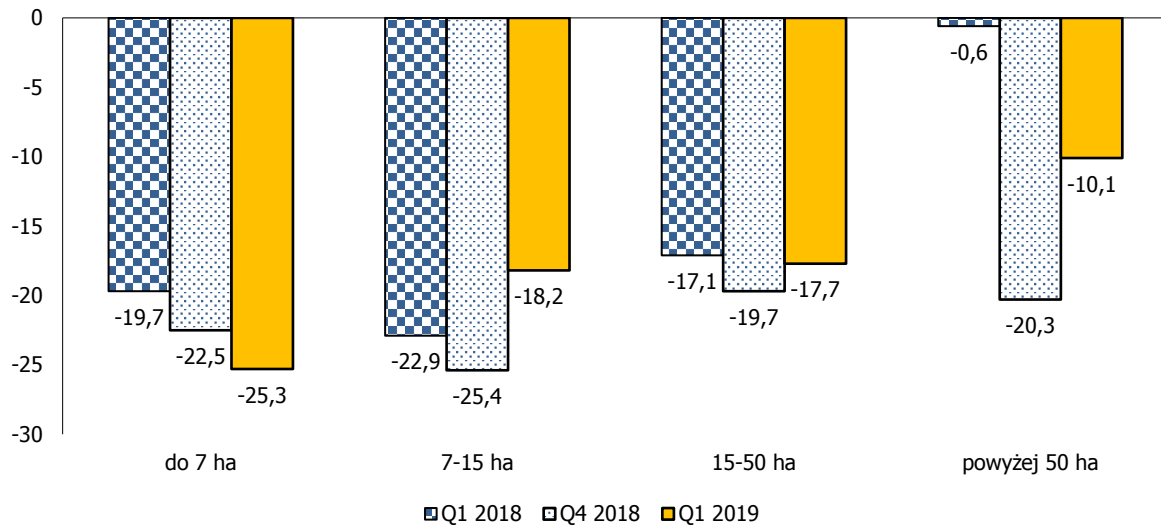

	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. wzrosły	13,4	13,4	14,4	13,8	10,7	10,3
2. nie zmieniły się	59,6	58,8	66,0	61,1	57,7	63,0
3. zmalały	27,0	27,7	19,6	25,1	31,7	26,7
4. nie dokonano	11,4	13,9	6,4	4,6	11,4	13,8
saldo (1.-3.)	-13,6	-14,3	-5,2	-11,3	-21,0	-16,4

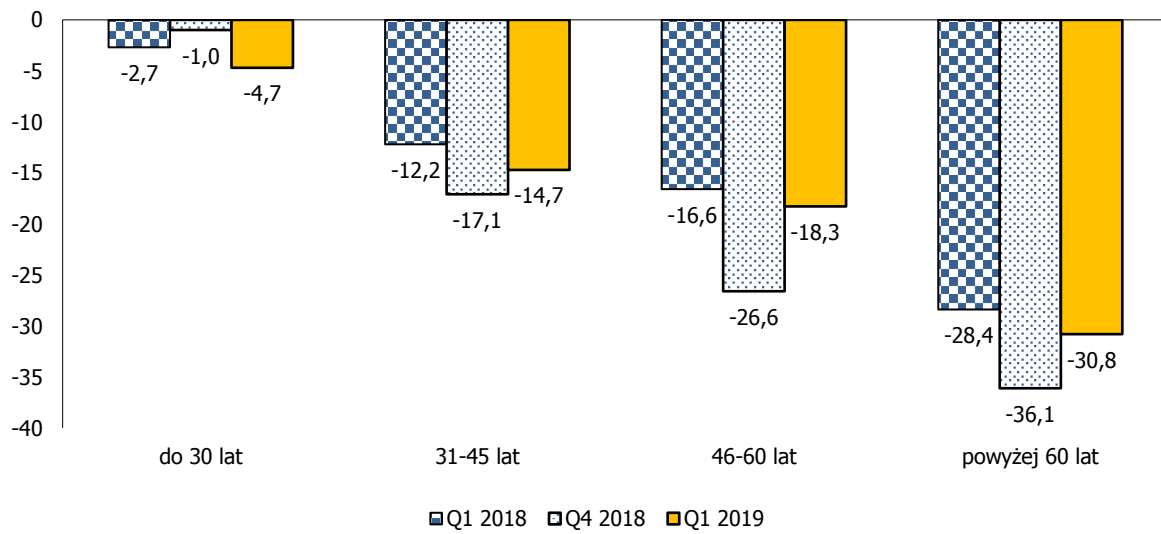
Zakupy środków ochrony roślin wg makroregionów

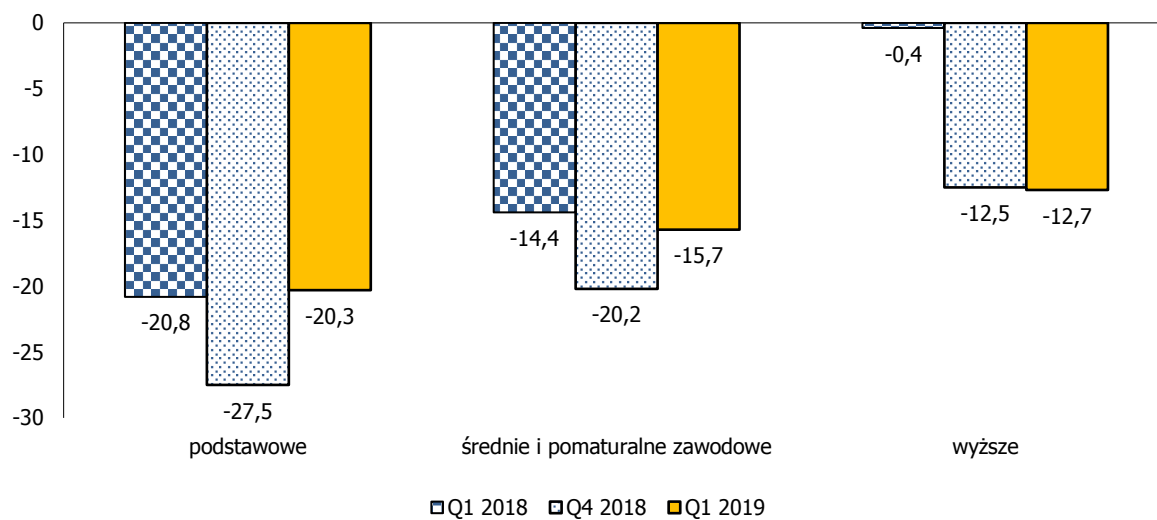
Zakupy środków ochrony roślin wg powierzchni gospodarstw rolnych

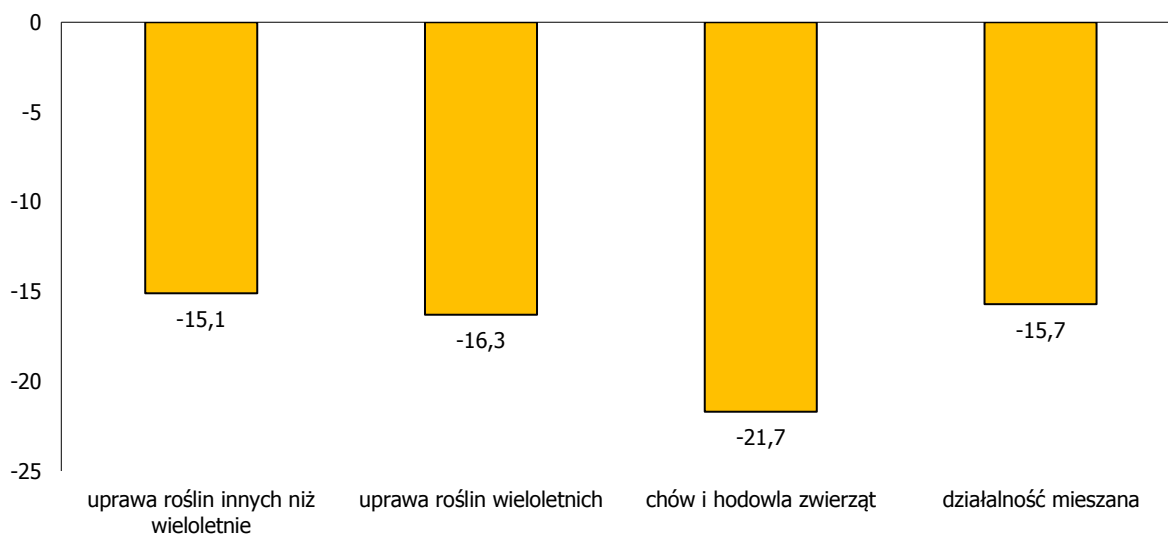
Zakupy środków ochrony roślin wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

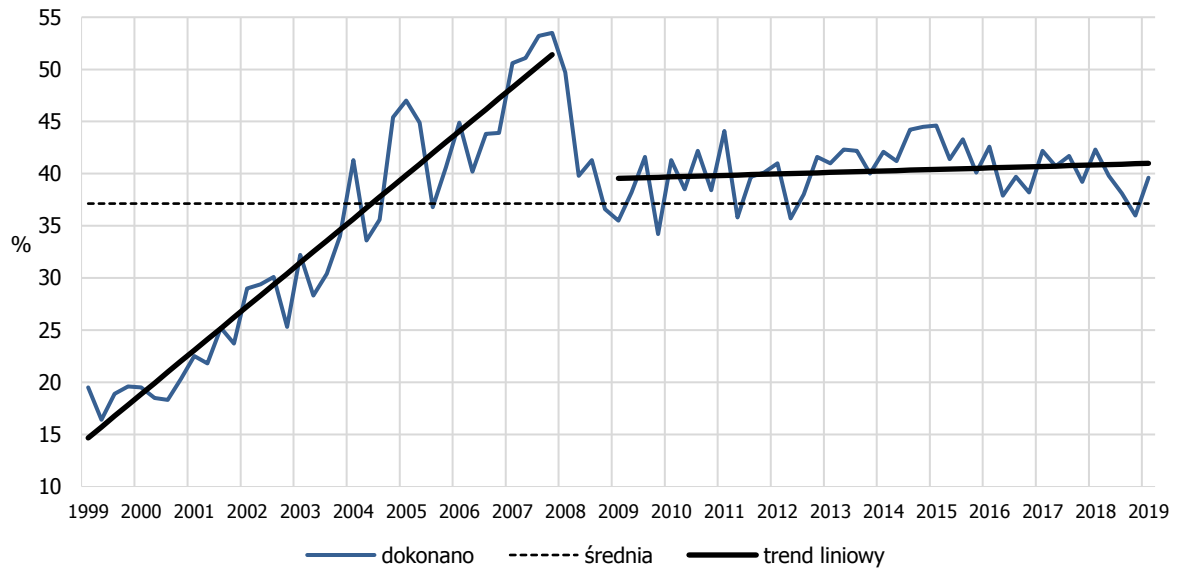
Zakupy środków ochrony roślin wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

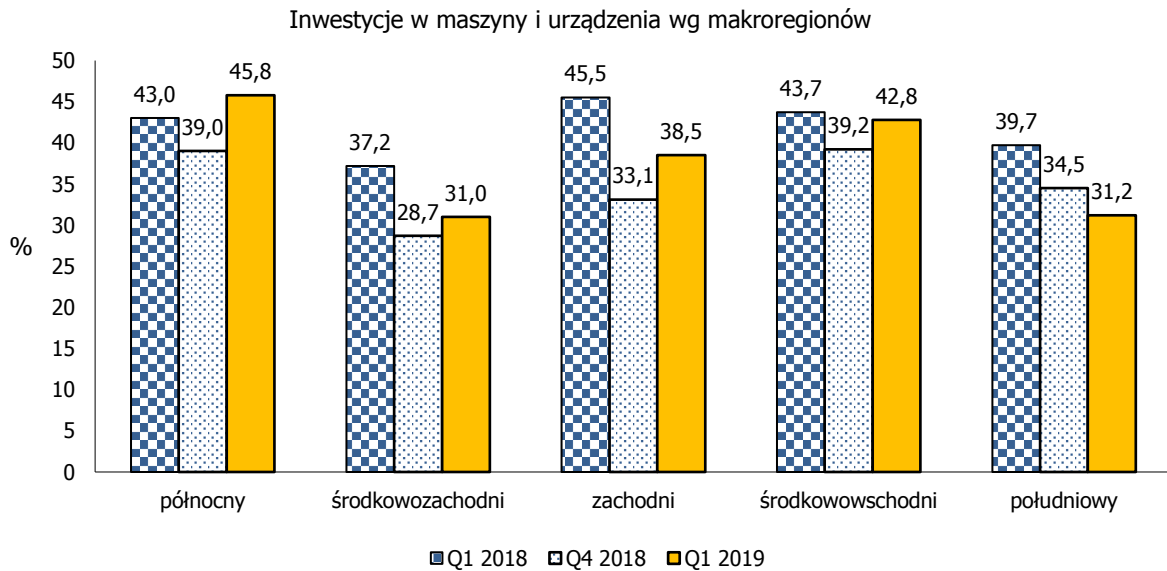
Zakupy środków ochrony roślin wg grup PKD 2007

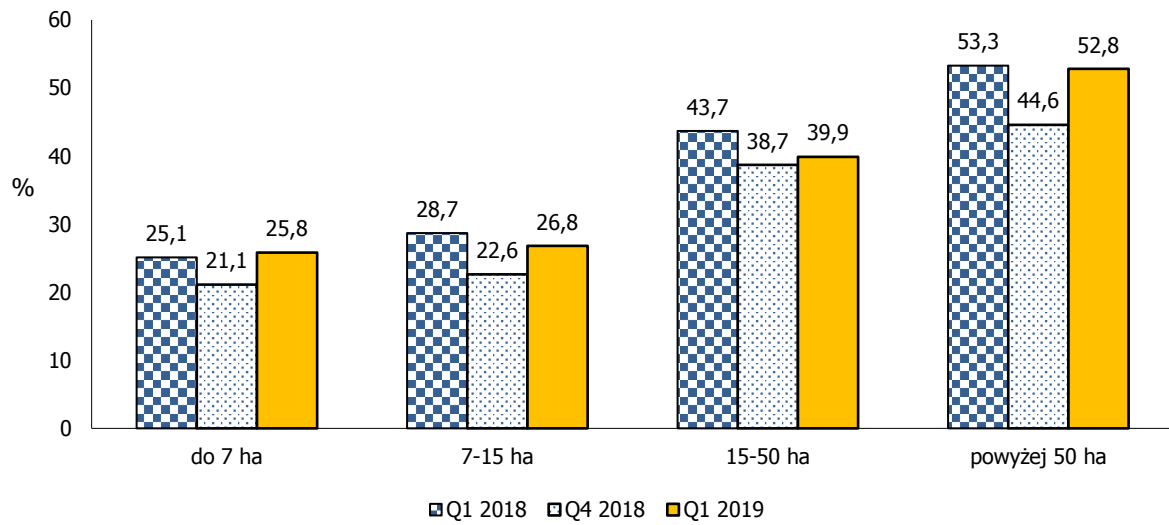
INWESTYCJE W MASZYNY I URZĄDZENIA

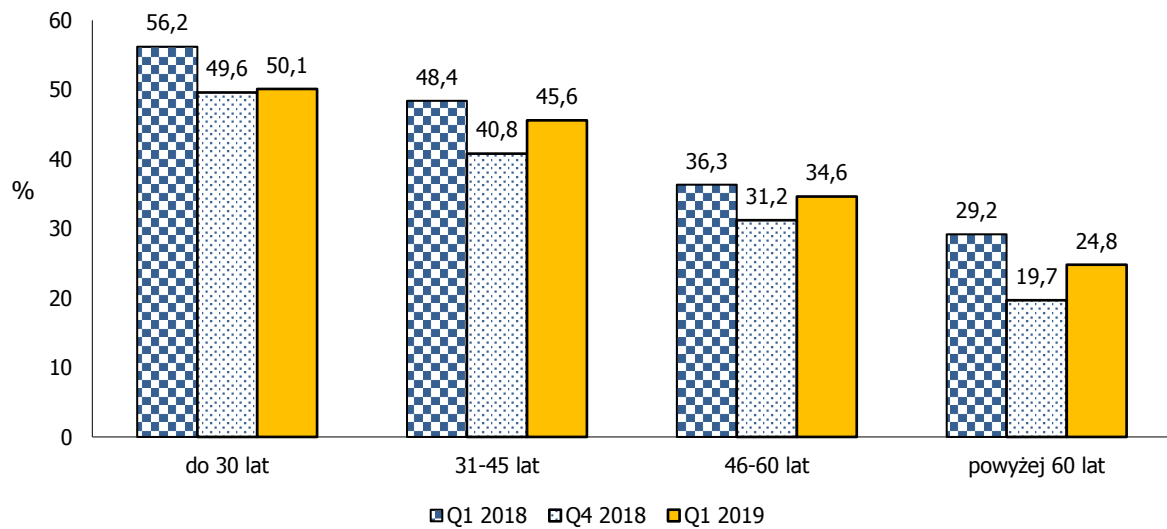
w %	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
dokonano	39,2	42,3	39,8	38,1	36,0	39,6
nie dokonano	60,8	57,7	60,2	61,9	64,0	60,4

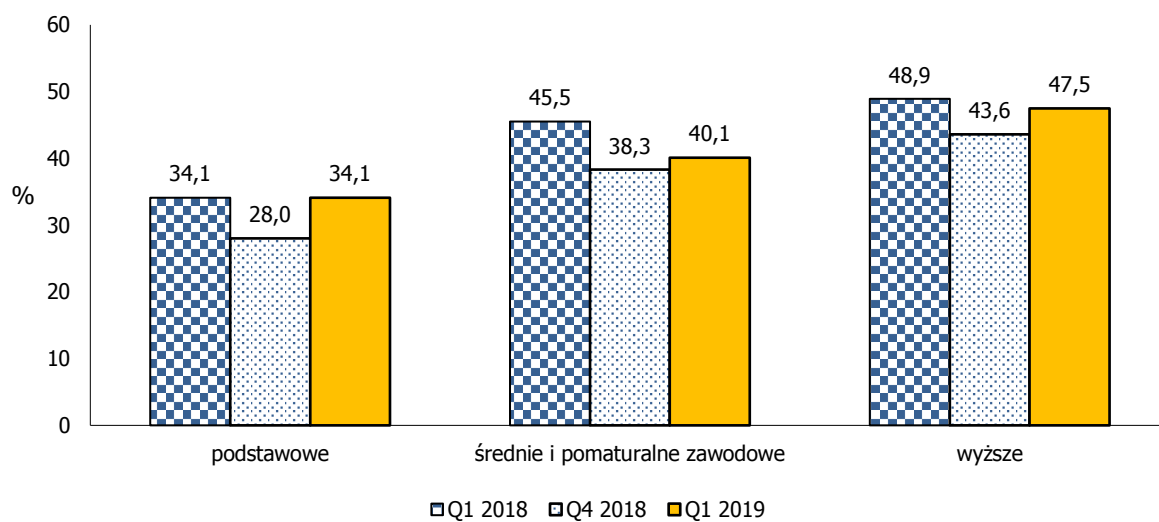
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg powierzchni gospodarstw rolnych

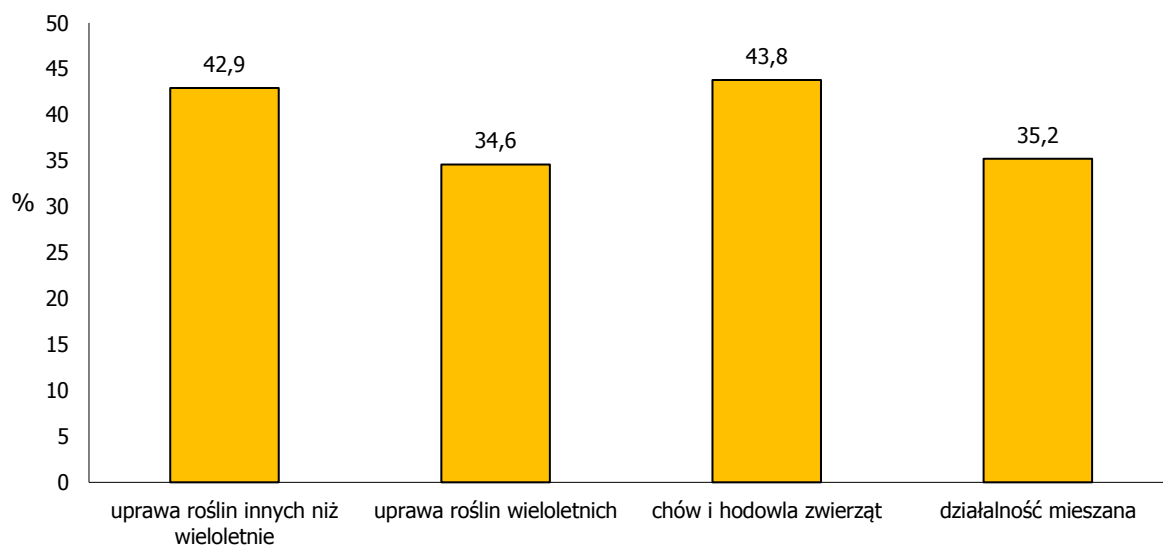
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

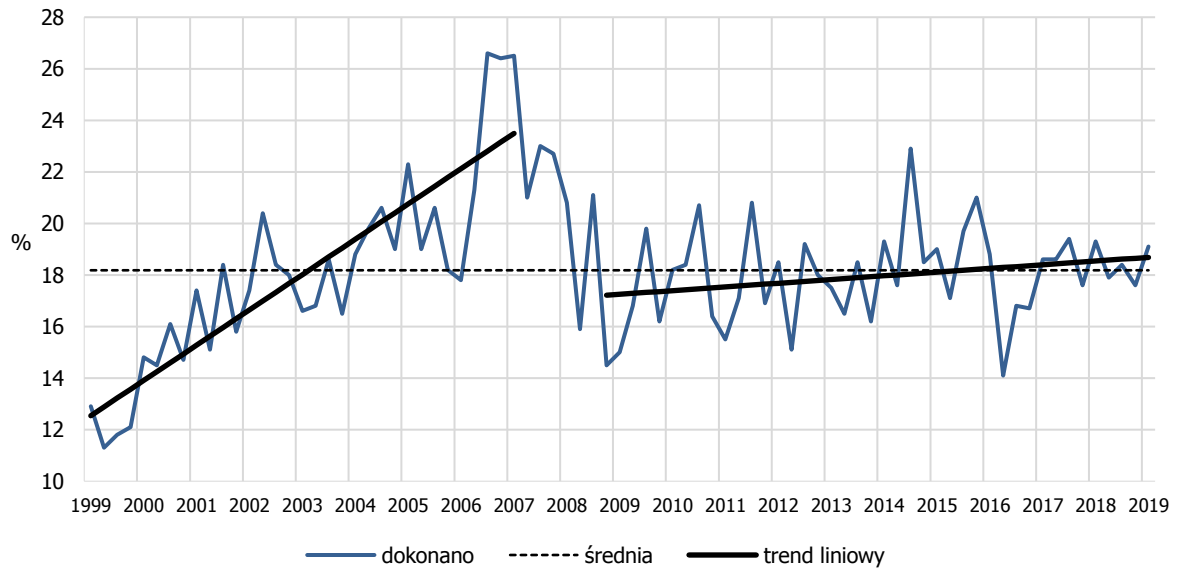
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

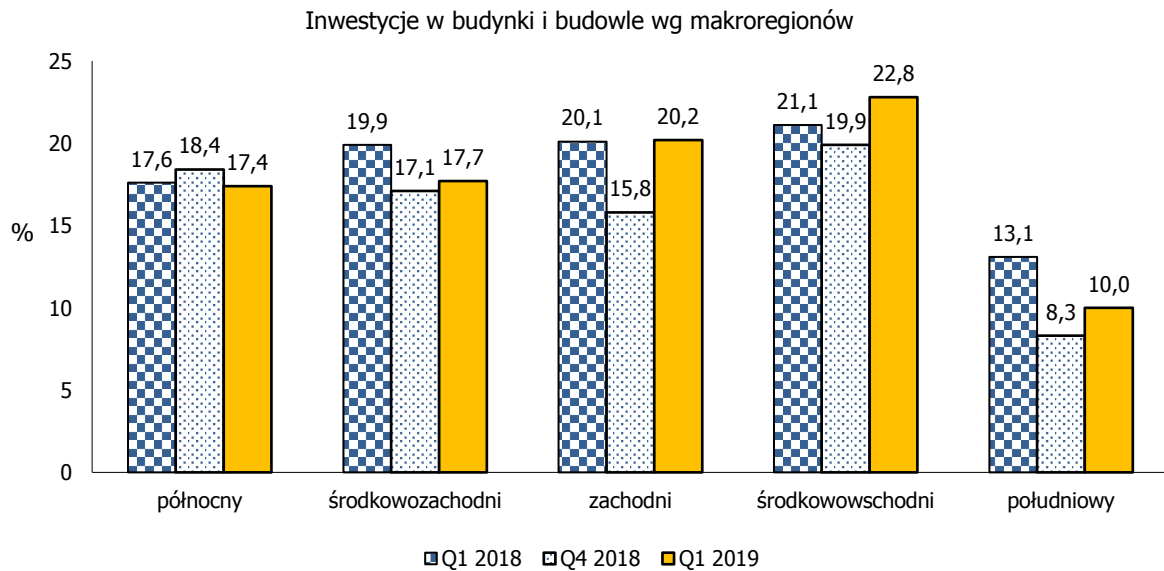
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg grup PKD 2007

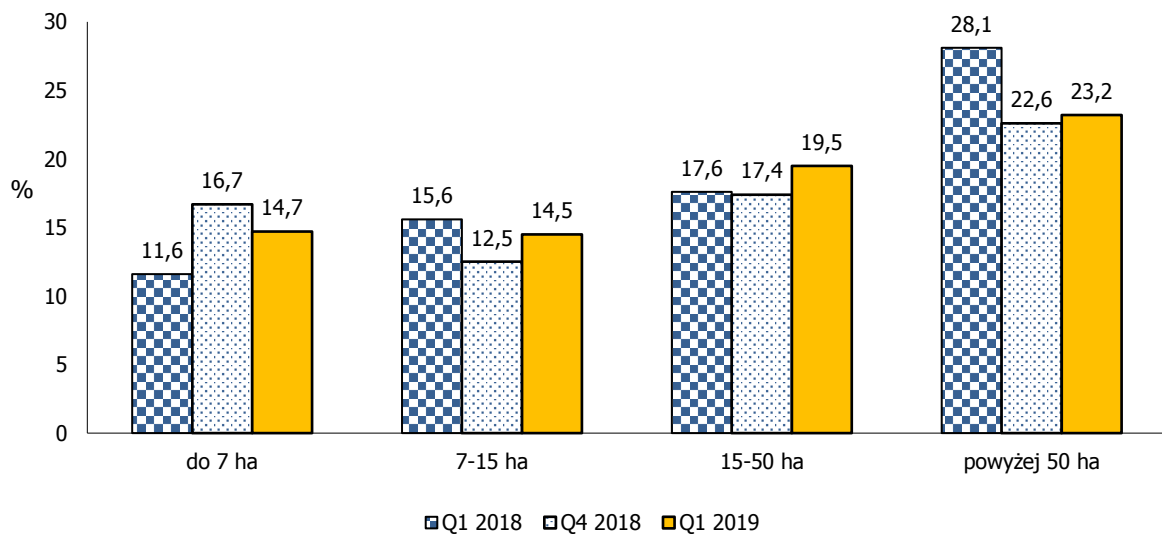
INWESTYCJE W BUDYNKI I BUDOWLE

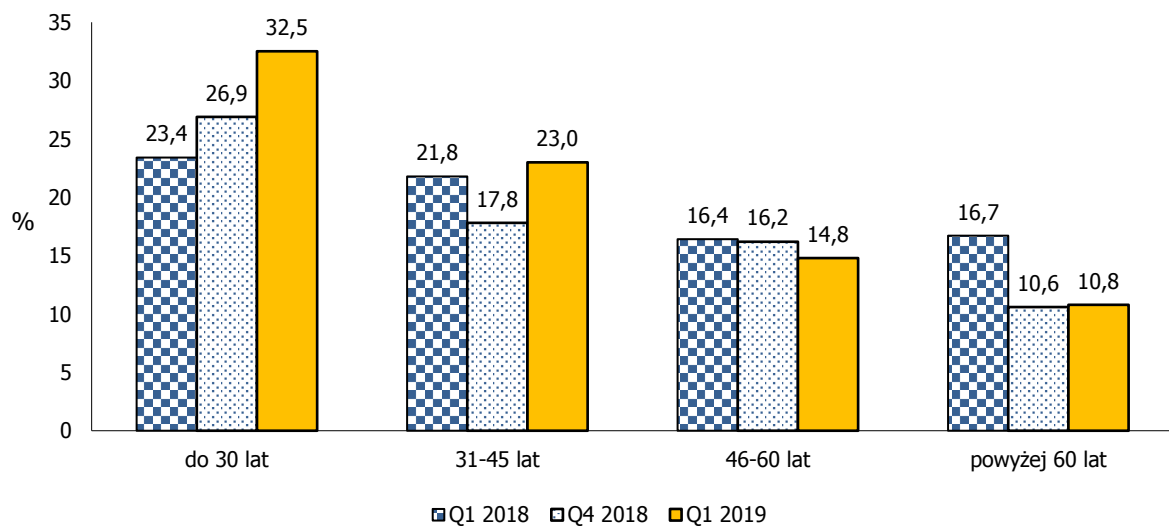
w %	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
dokonano	17,6	19,3	17,9	18,4	17,6	19,1
nie dokonano	82,4	80,7	82,1	81,6	82,4	80,9

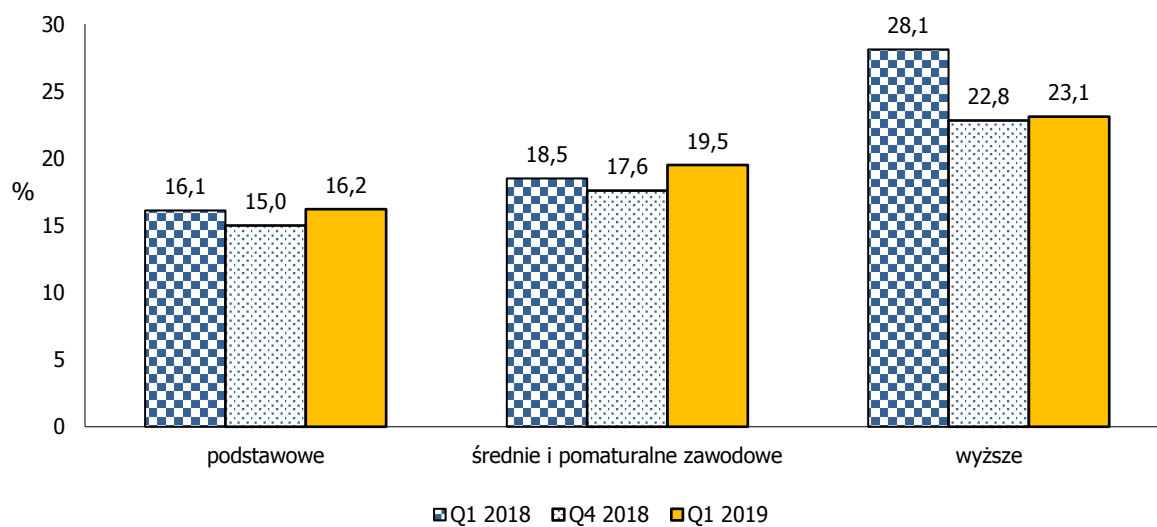
Inwestycje w budynki i budowle wg powierzchni gospodarstw rolnych

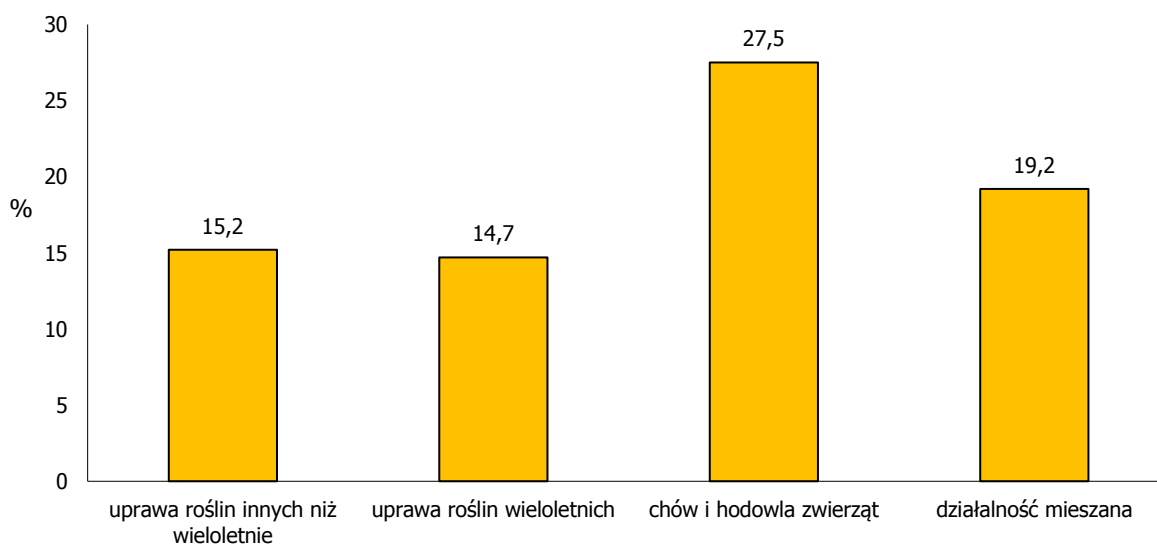
Inwestycje w budynki i budowle wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

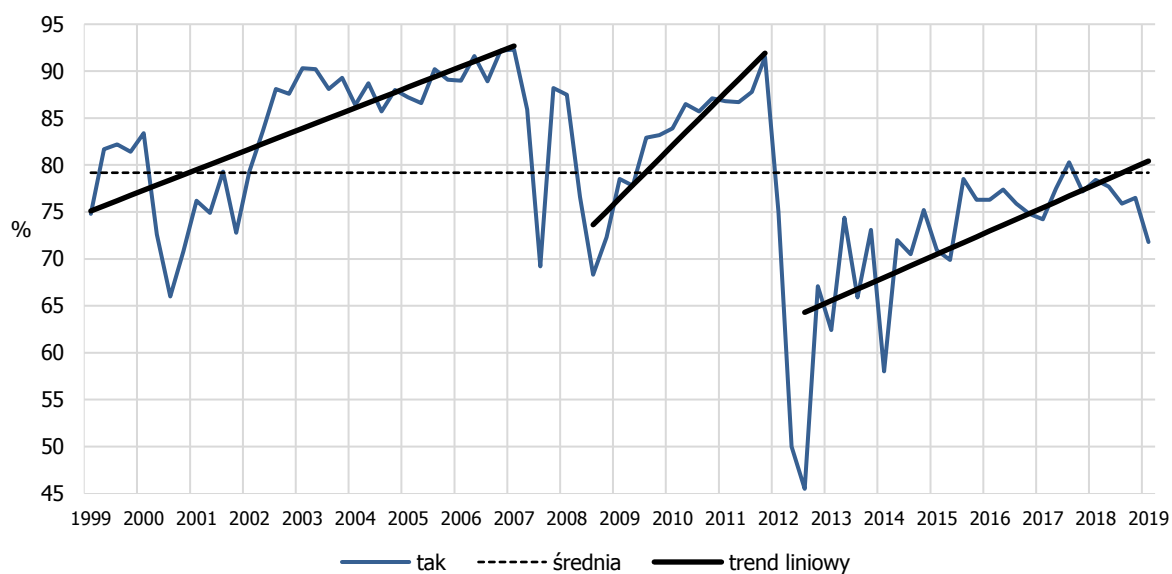
Inwestycje w budynki i budowle wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Inwestycje w budynki i budowle wg grup PKD 2007

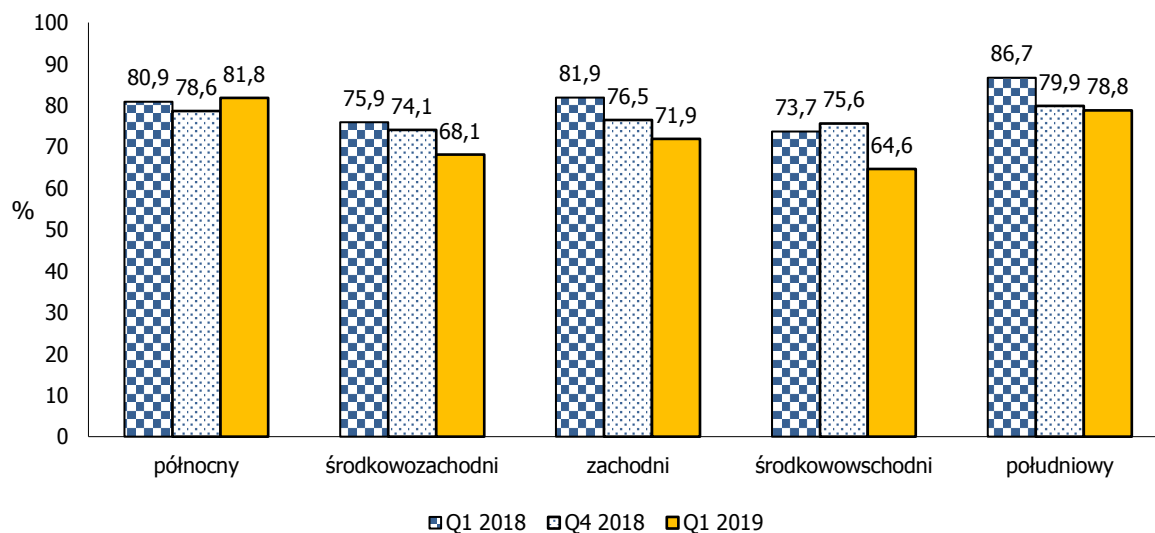

DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW PREFERENCYJNYCH

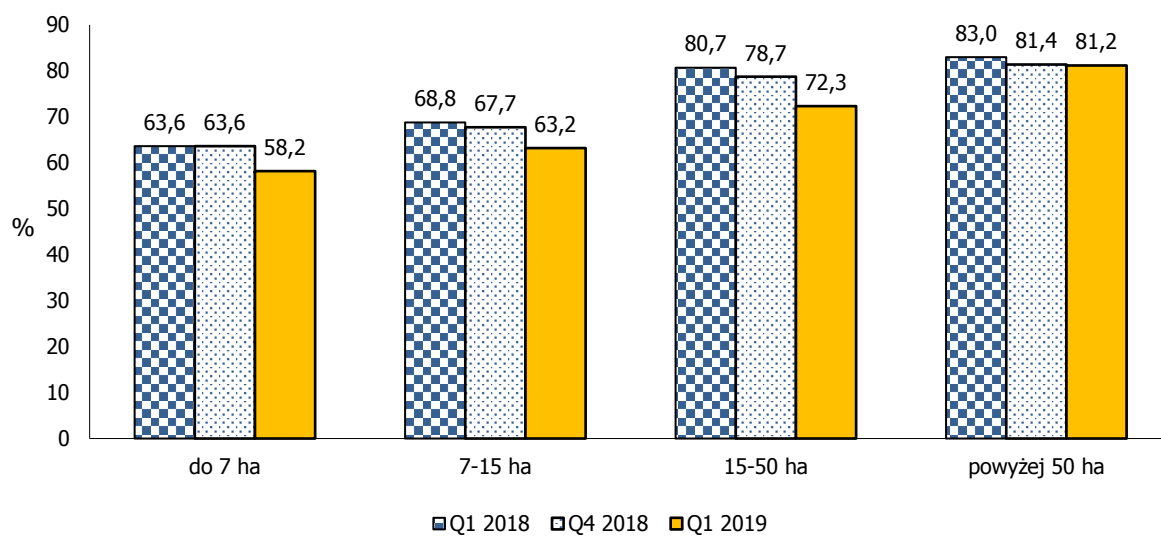

w %	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
tak	77,2	78,4	77,7	75,9	76,5	71,8
nie	22,8	21,6	22,3	24,1	23,5	28,2

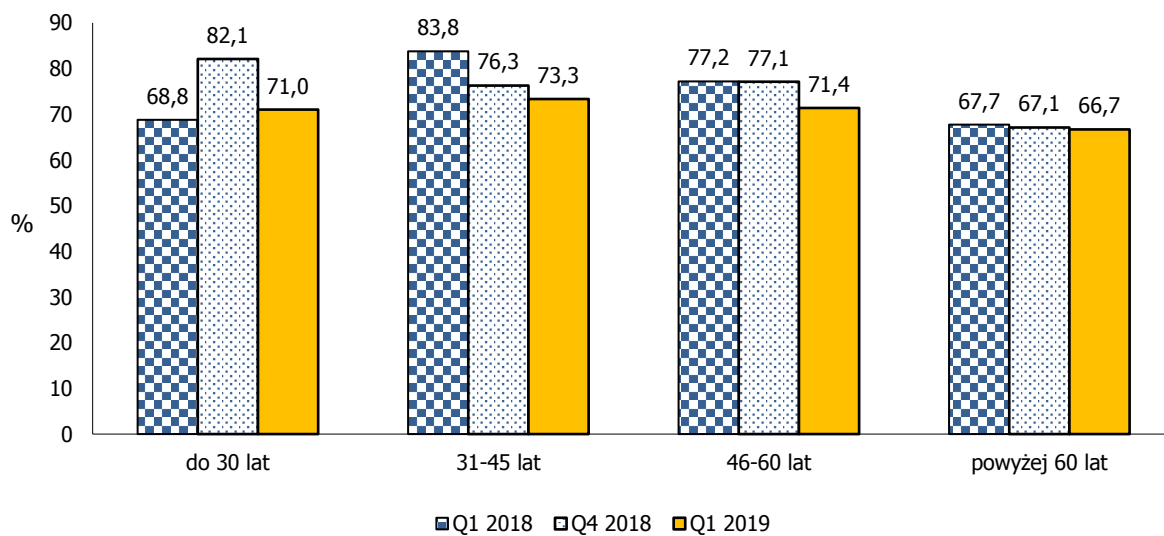
Dostępność kredytów preferencyjnych wg makroregionów

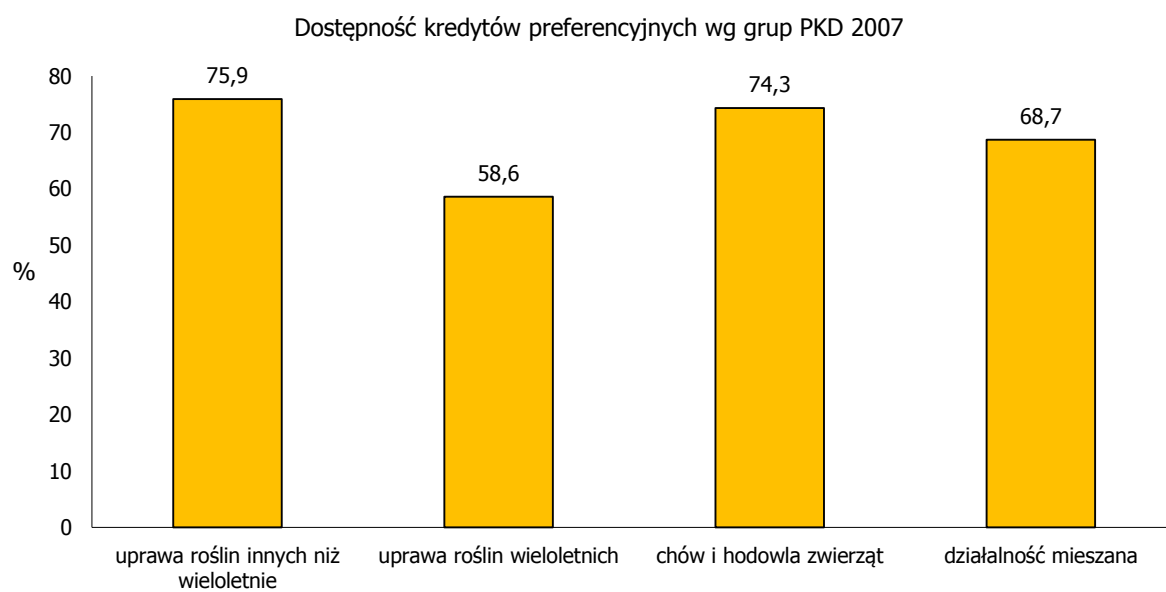
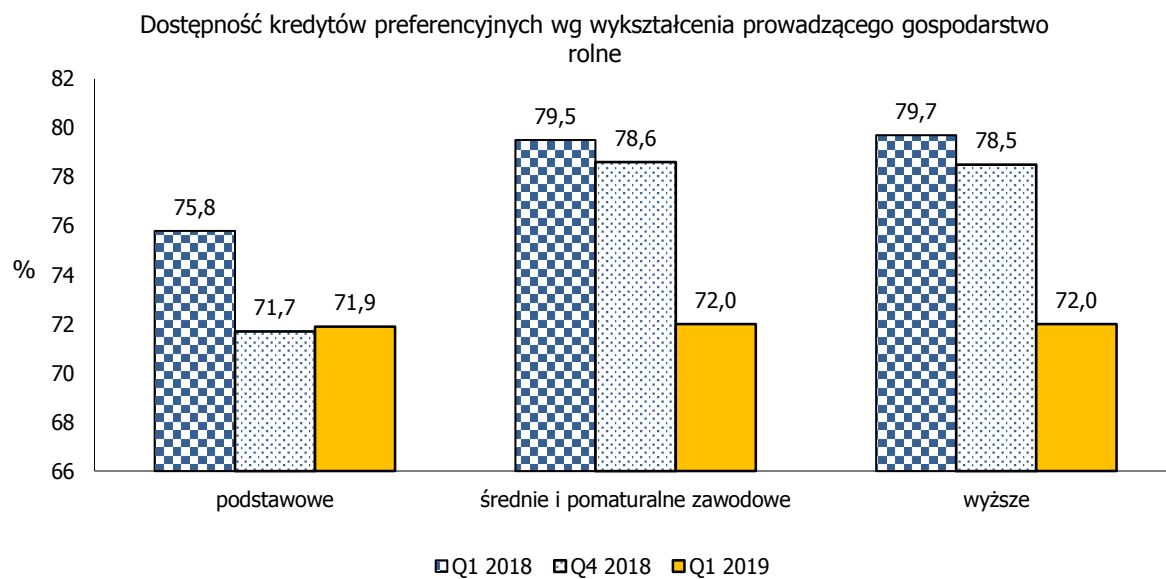

Dostępność kredytów preferencyjnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

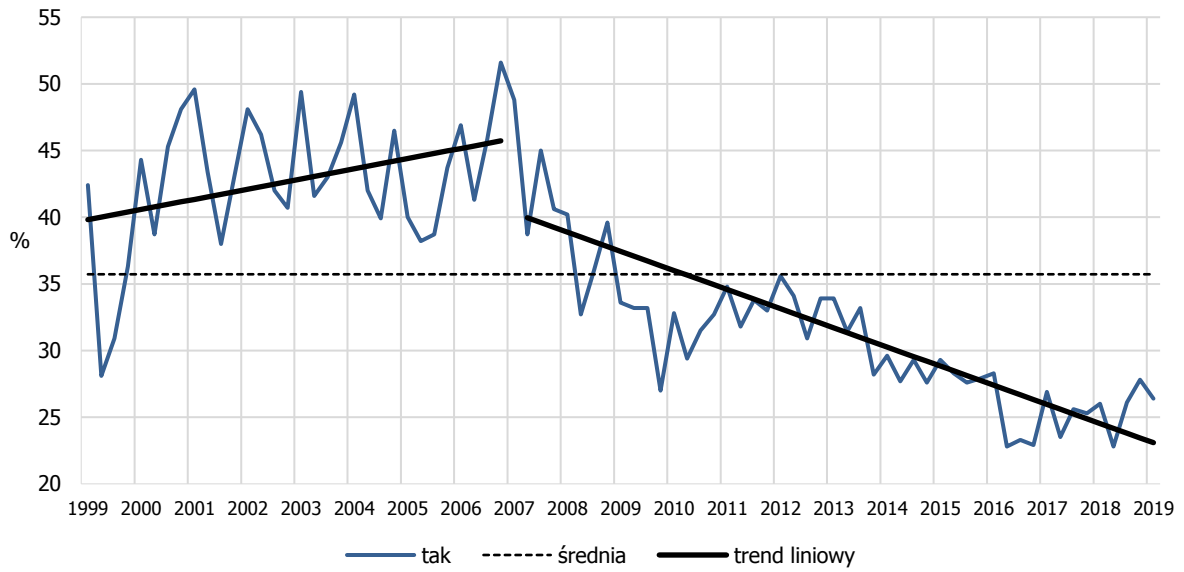

Dostępność kredytów preferencyjnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

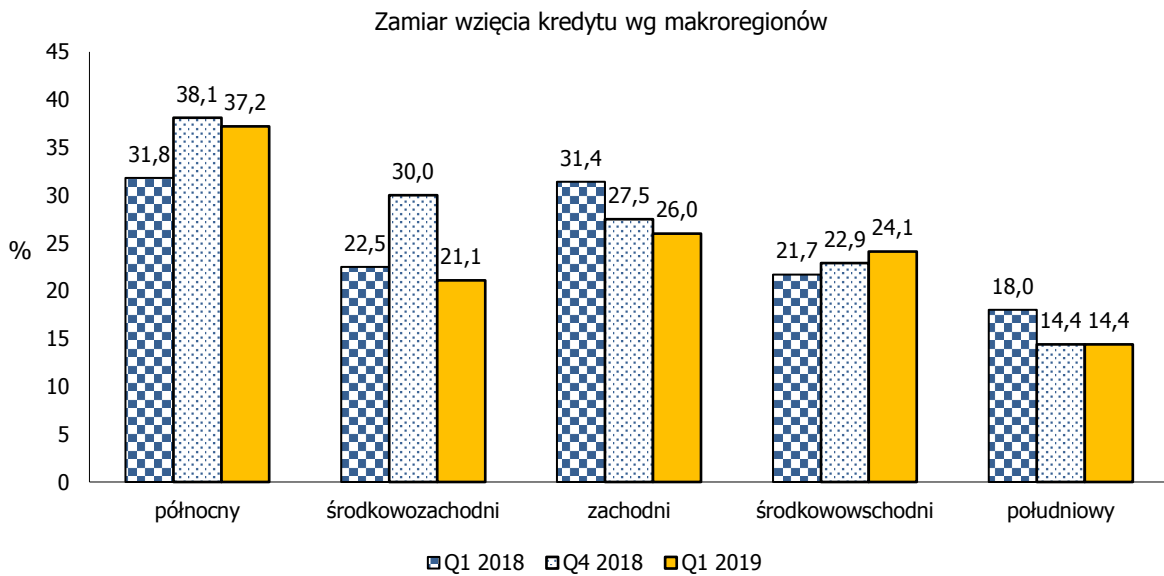

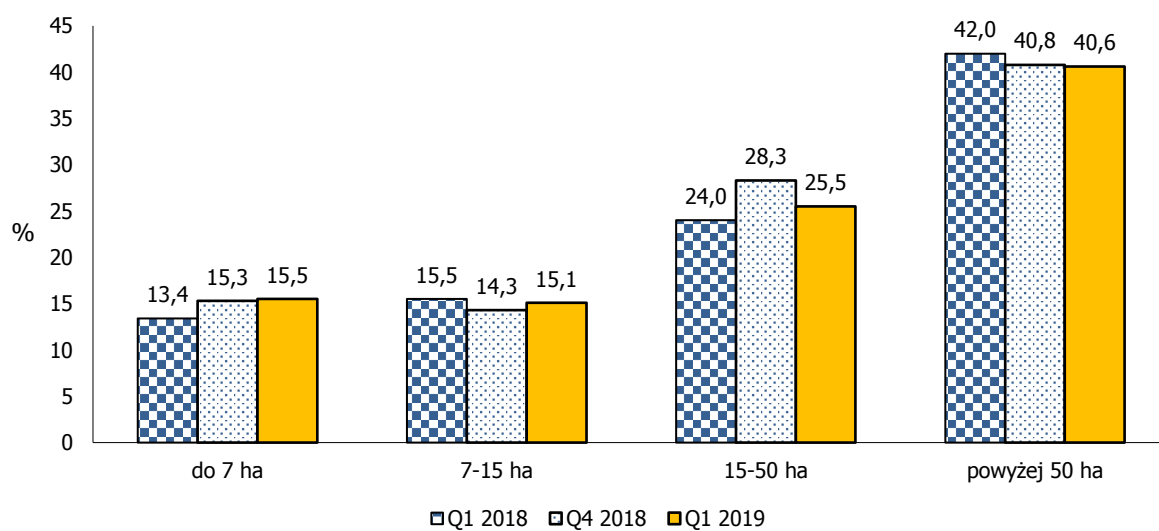
ZAMIAR WZIĘCIA KREDYTU

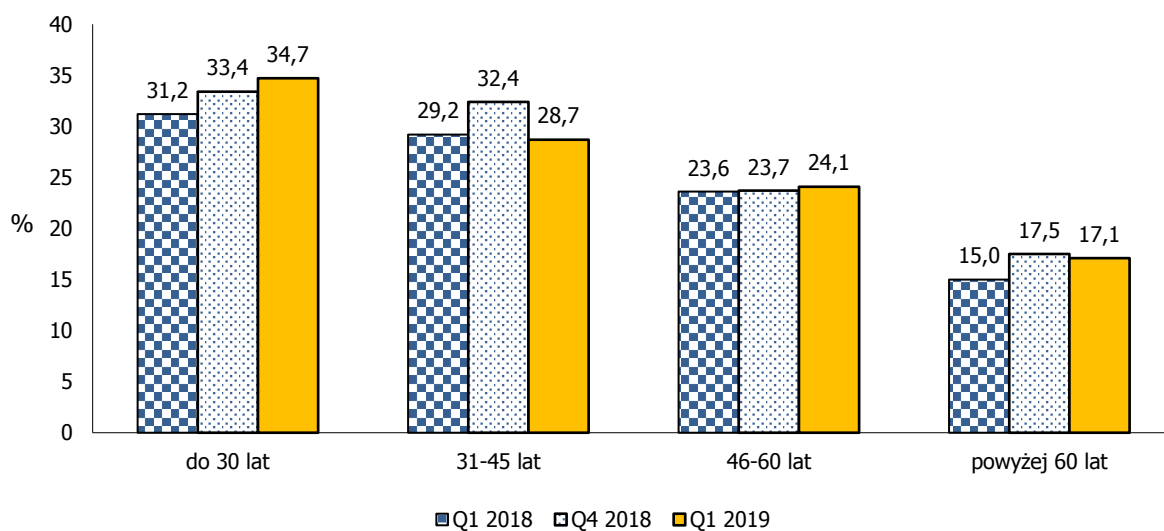
w %	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
tak	25,3	26,0	22,8	26,1	27,8	26,4
nie	74,7	74,0	77,2	73,9	72,2	73,6

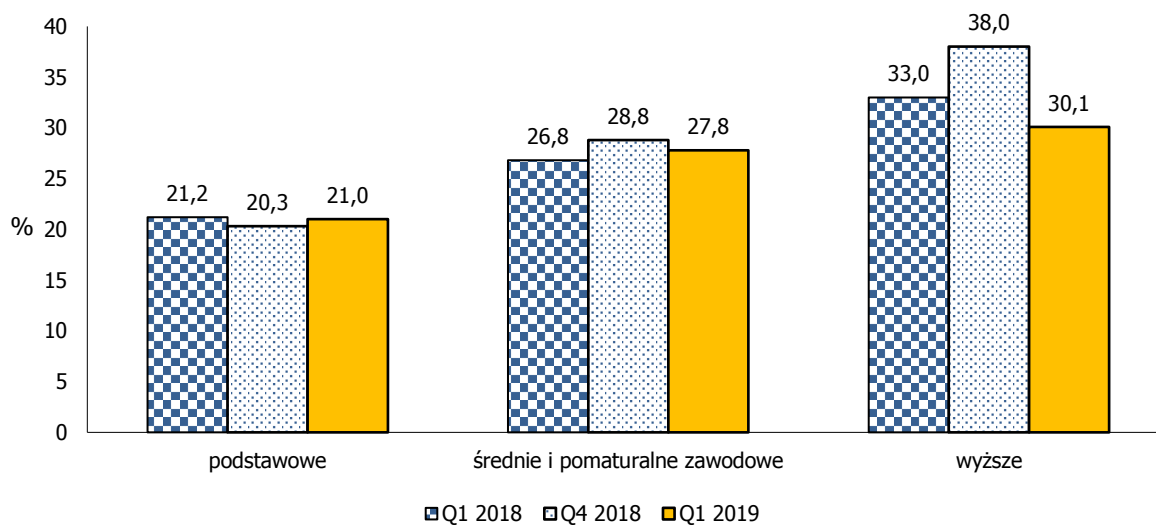
Zamiar wzięcia kredytu wg powierzchni gospodarstw rolnych

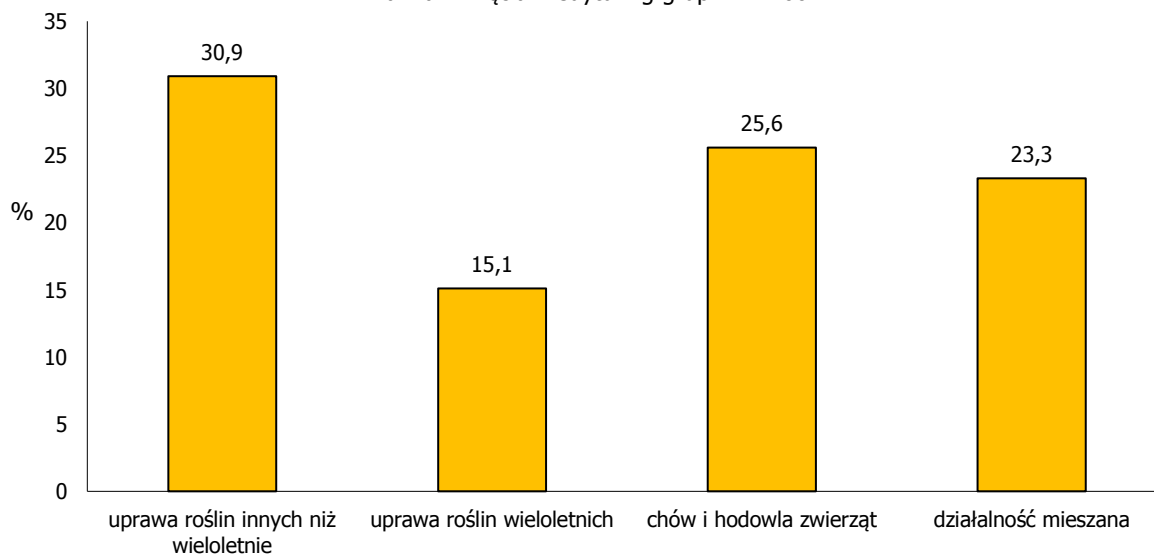
Zamiar wzięcia kredytu wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

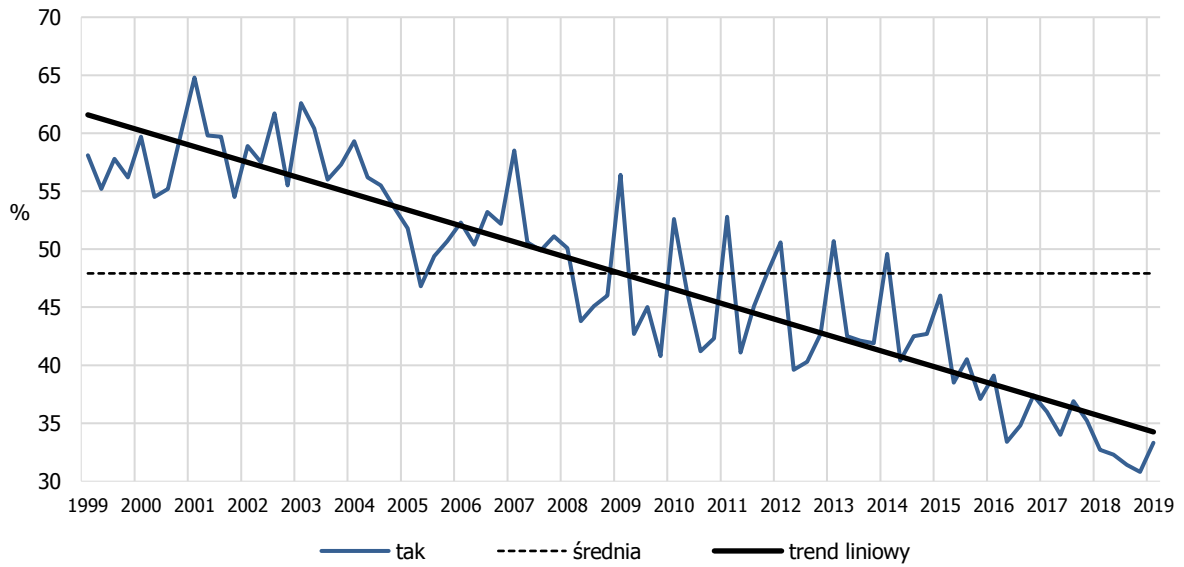
Zamiar wzięcia kredytu wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

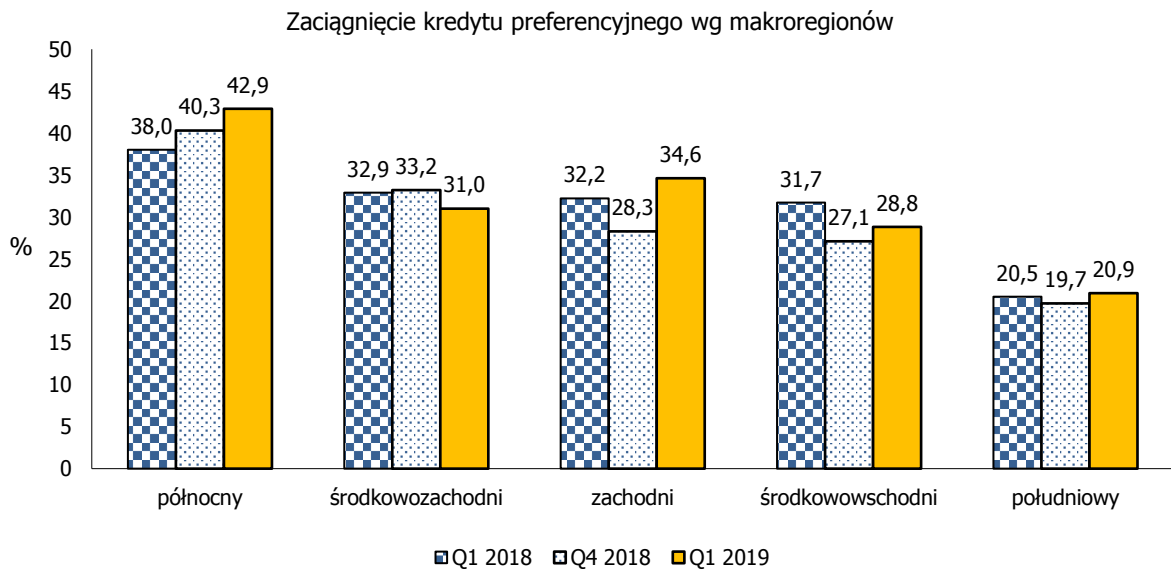
Zamiar wzięcia kredytu wg grup PKD 2007

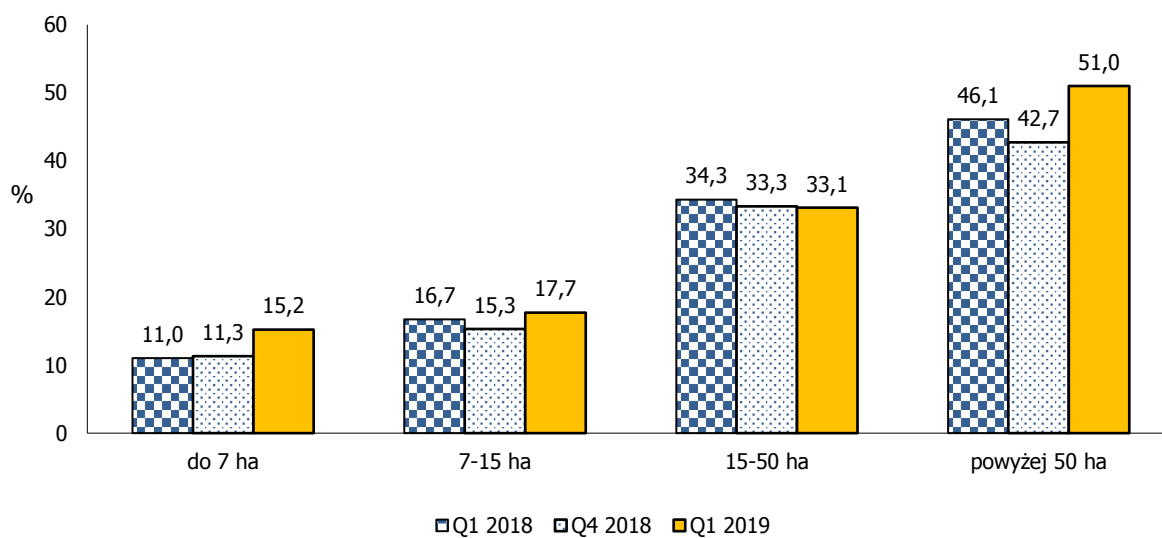
ZACIĄNIĘCIE KREDYTU PREFERENCYJNEGO

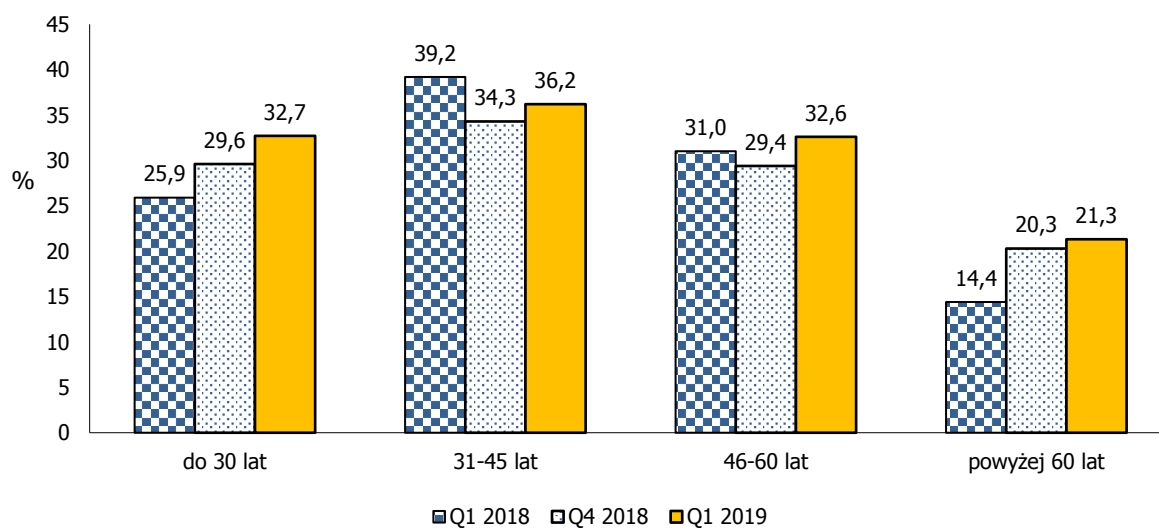
w %	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
tak	35,2	32,7	32,3	31,4	30,8	33,3
nie	64,8	67,3	67,7	68,6	69,2	66,7

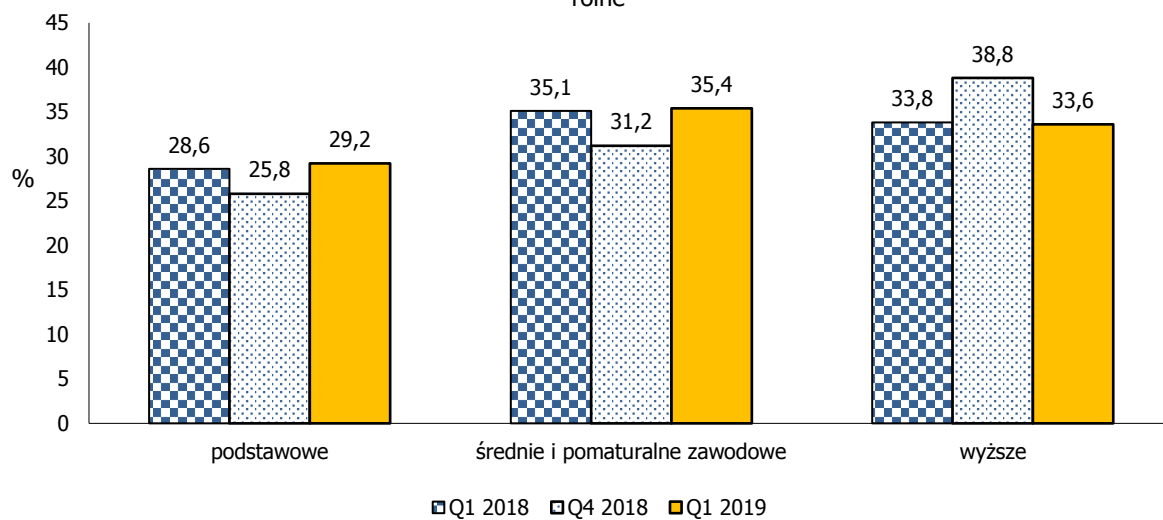
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg powierzchni gospodarstw rolnych

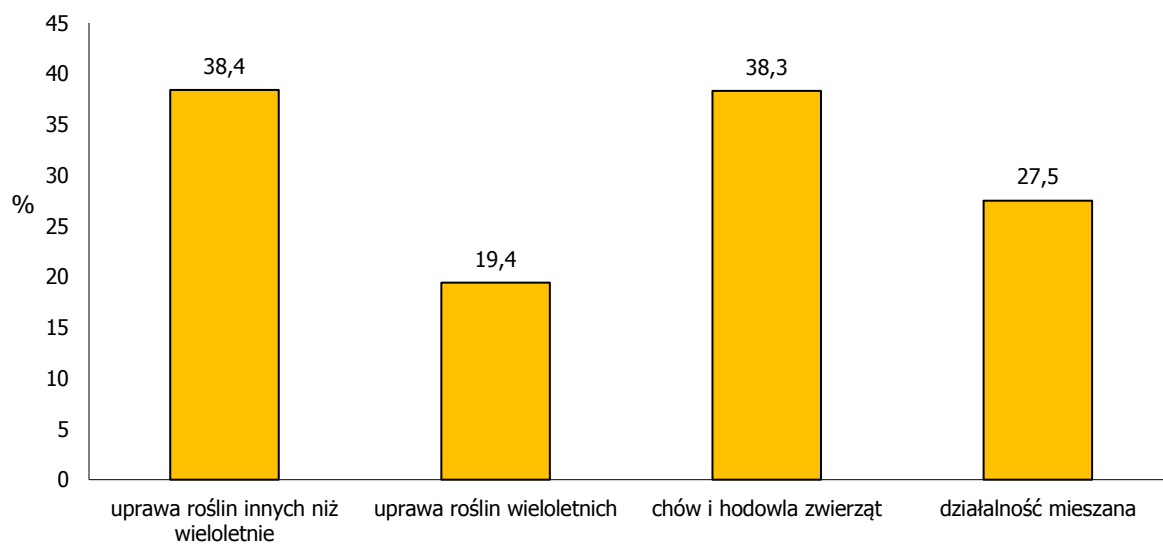
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

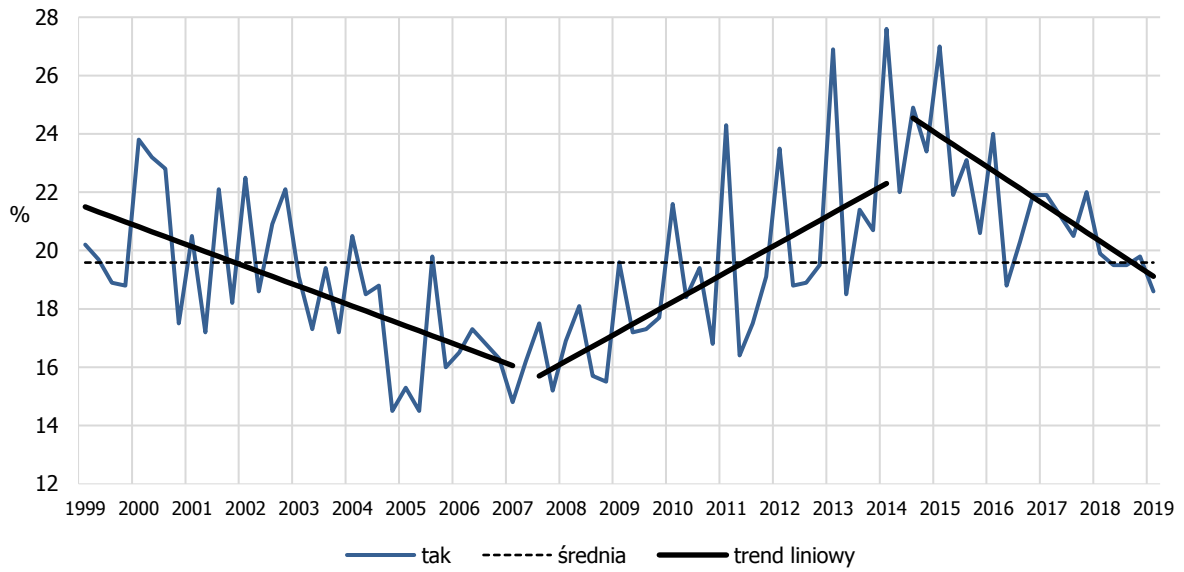
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

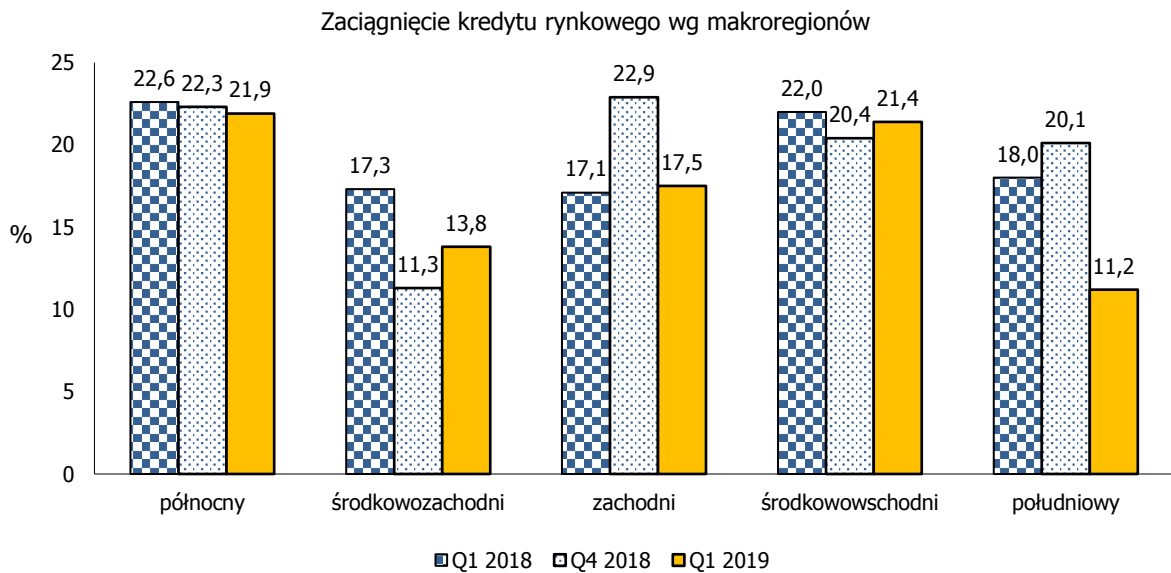
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg grup PKD 2007

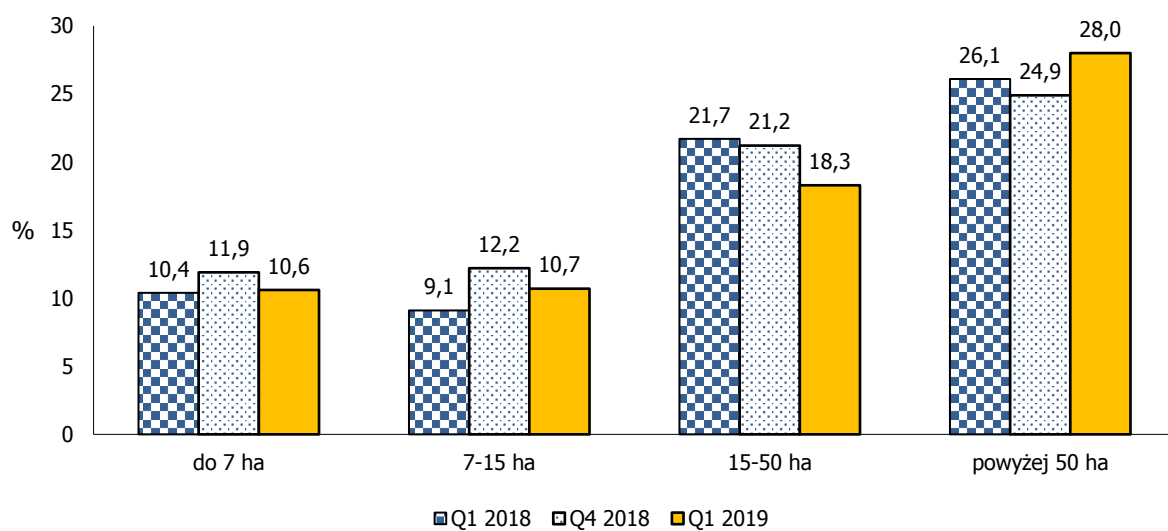
ZACIĄNIĘCIE KREDYTU RYNKOWEGO

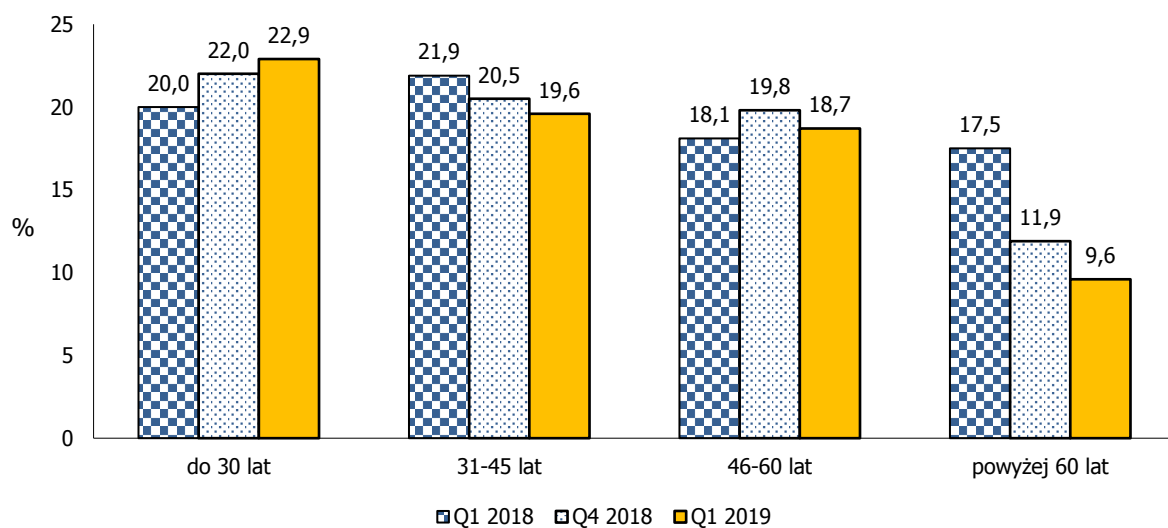
w %	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
tak	22,0	19,9	19,5	19,5	19,8	18,6
nie	78,0	80,1	80,5	80,5	80,2	81,4

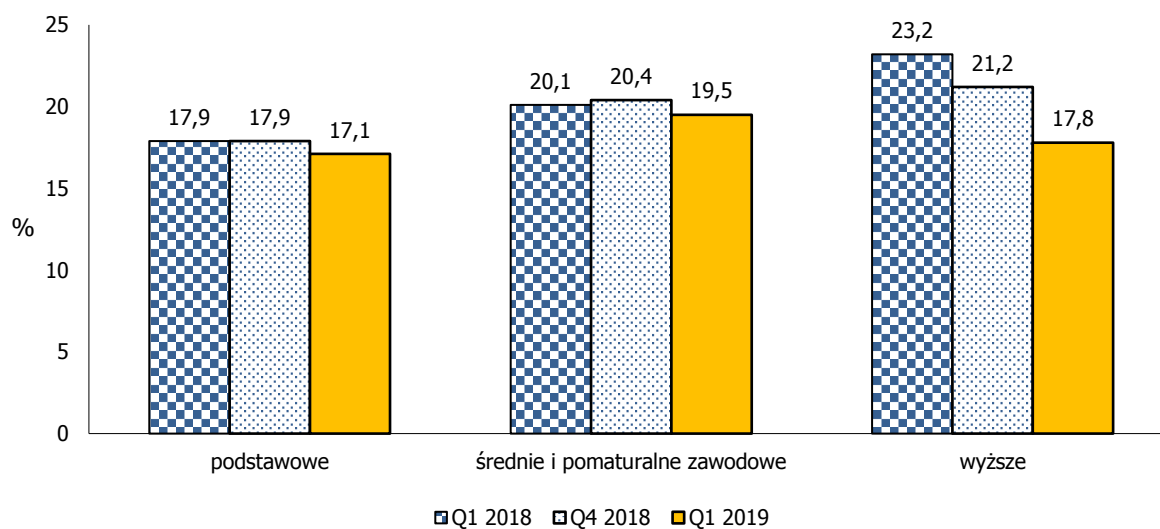
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg powierzchni gospodarstw rolnych

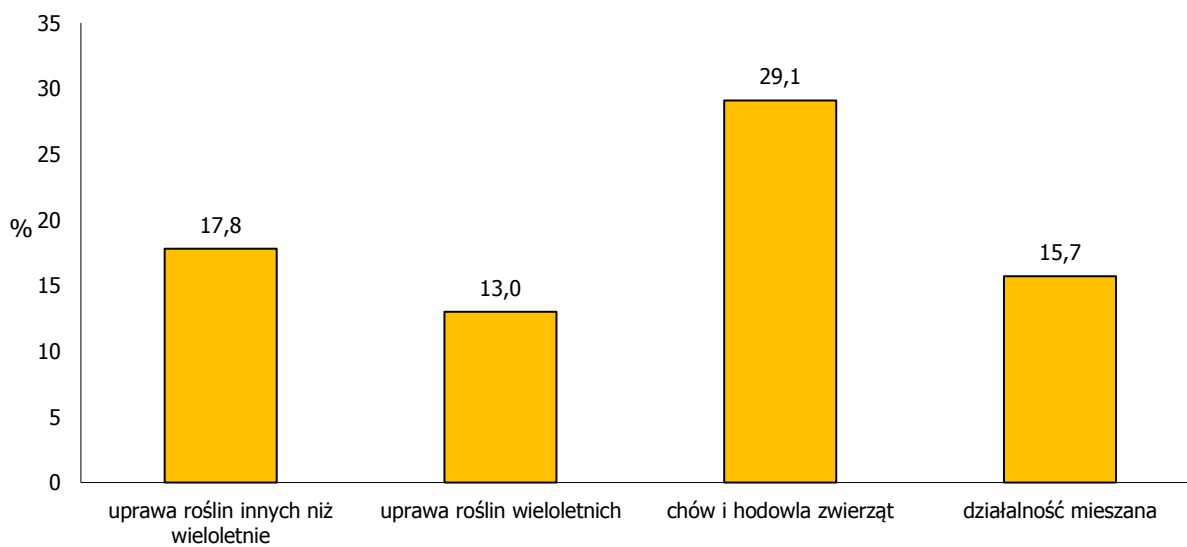
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

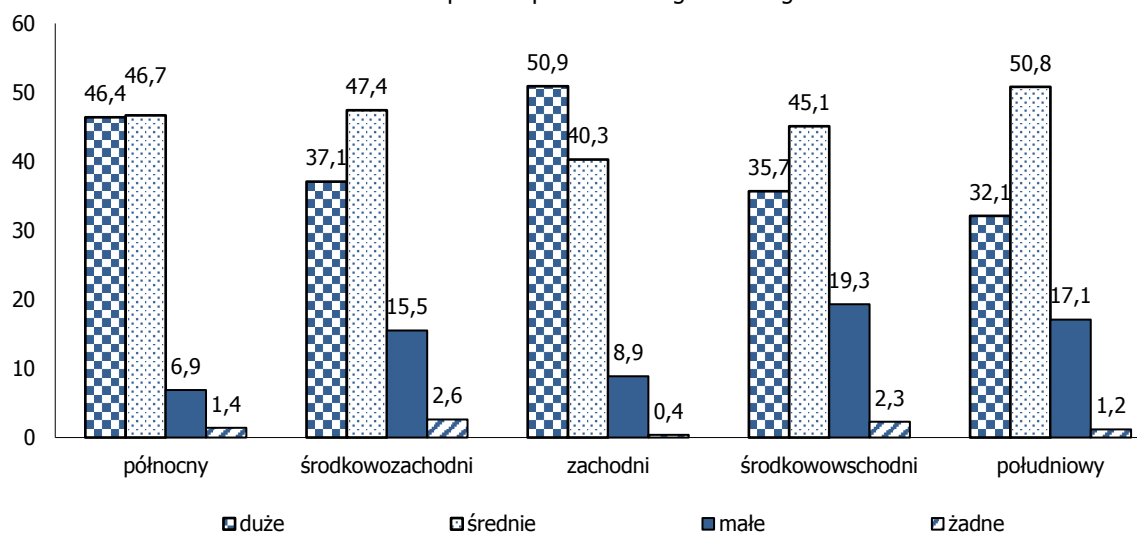
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg grup PKD 2007

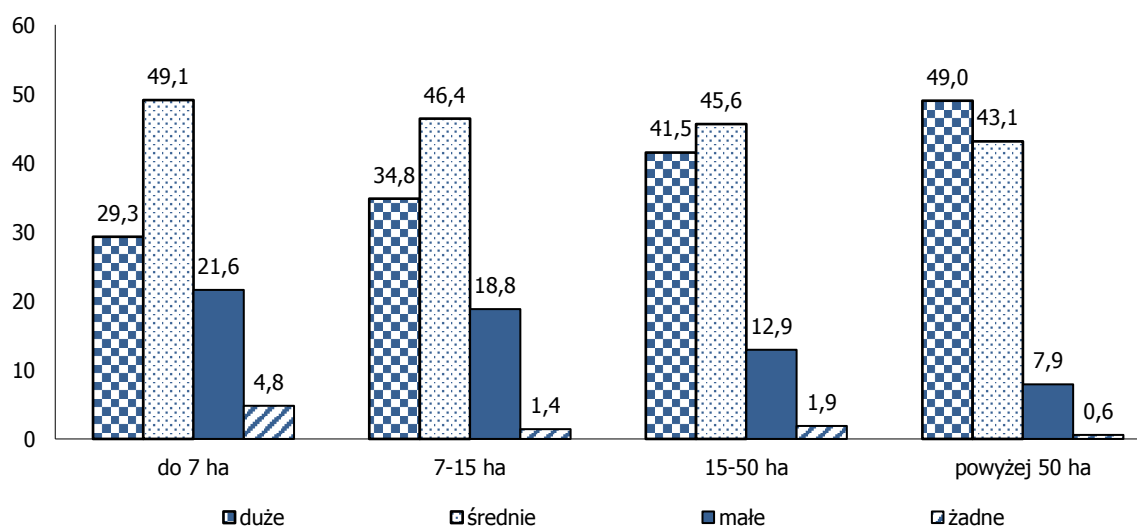
Znaczenie dopłat UE względem uzyskanych przychodów

	Q1 2014	Q1 2015	Q1 2016	Q1 2017	Q1 2018	Q1 2019
1. duże	42,4	35,1	35,6	42,2	43,1	41,3
2. średnie	45,2	48,9	45,6	44,5	44,8	45,3
3. małe	12,3	16	18,8	13,3	12,1	13,3
4. żadne, nie otrzymuję	0,5	0,9	5,6	1,0	1,4	1,7
saldo (1.-3.)	30,1	19,1	16,8	28,9	31,0	28,0

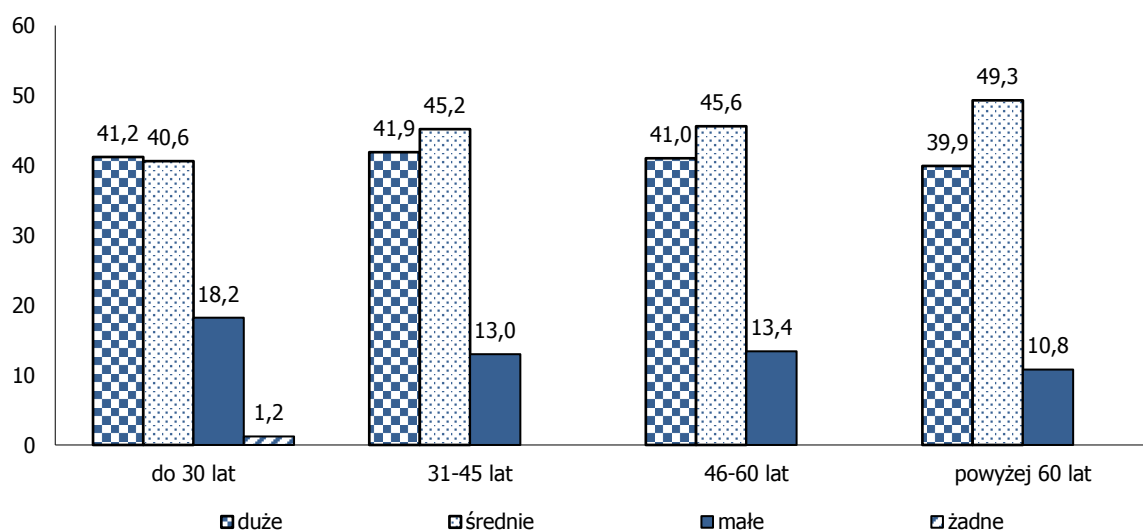
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg makroregionów

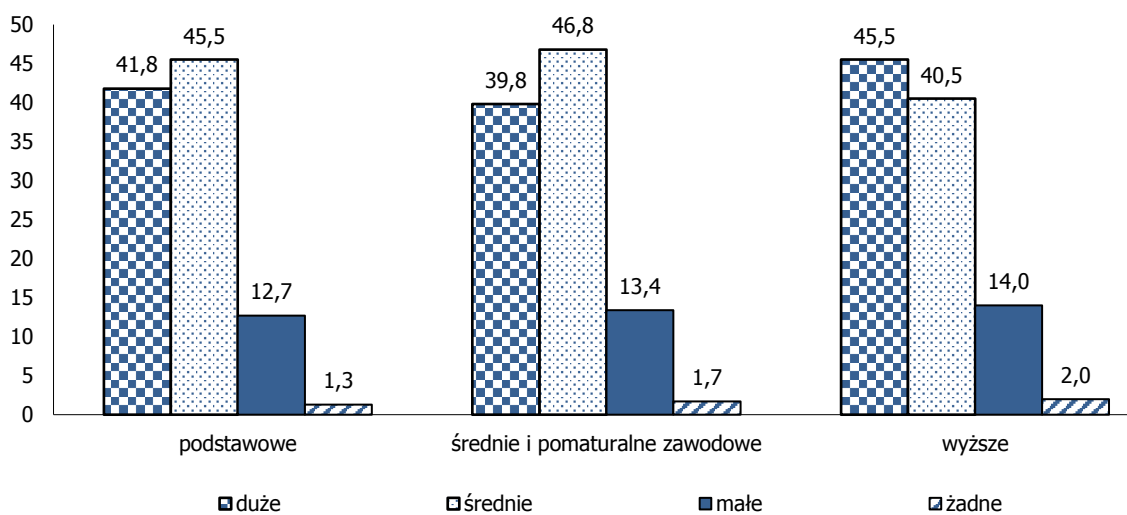
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg powierzchni gospodarstw rolnych

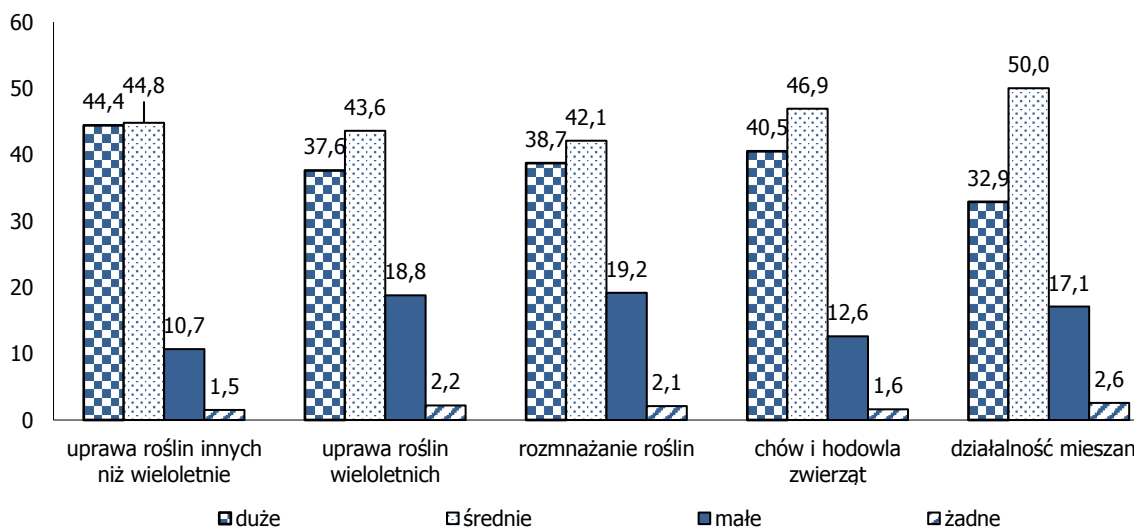
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Znaczenie dopłat bezpośrednich wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

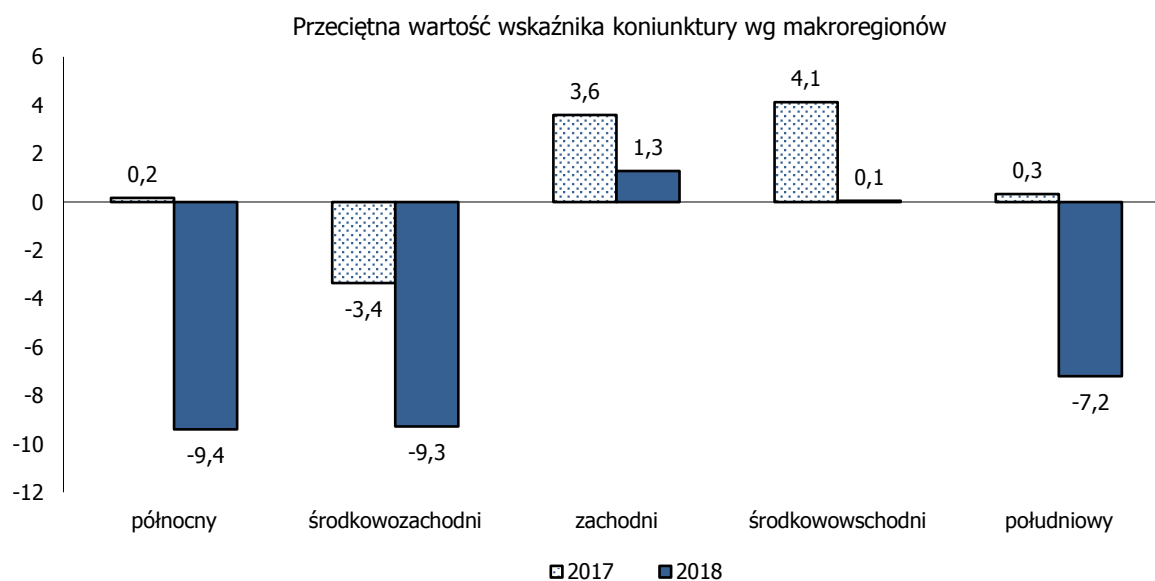
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg grup PKD 2007

3. Koniunktura w rolnictwie w 2018 r.

Rok 2018 był dla polskiego rolnictwa rokiem postępującej dekonunktury. Aktywność rolnicza, mierzona wskaźnikiem IRGAGR, stopniowo słabła. Wprawdzie w drugim kwartale roku nastąpiło krótkotrwałe wiosenne ożywienie, nie zahamowało ono jednak tendencji spadkowej, zapoczątkowanej jeszcze w końcu 2017 r. W pierwszym kwartale wartość wskaźnika koniunktury zmniejszyła się względem IV kwartału 2017 r. o 7,6 pkt. Pogorszenie się koniunktury było przede wszystkim skutkiem spadku przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych, ale również pogorszenia się nastrojów, które nasilało się nieprzerwanie do końca roku. W drugim kwartale wskaźnik IRGAGR zyskał 1,4 pkt w wyniku poprawy sytuacji finansowej gospodarstw, jednak już w trzecim kwartale, który jest okresem największej aktywności rolniczej w cyklu rocznym, wartość wskaźnika ponownie obniżyła się (o 1,0 pkt). Tym razem powodem spadku było silne osłabienie się nastrojów rolniczych – mierzący je wskaźnik zaufania stracił na wartości aż 9,6 pkt. W ostatnim kwartale roku wartości obu wskaźników częściowych, tj. wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych i wskaźnika zaufania, zmniejszyły się, a w rezultacie wartość wskaźnika koniunktury spadła o 6,6 pkt, osiągając poziom -9,3 pkt, niższy niż w IV kwartale 2017 r. o 13,8 pkt. W skali roku wartości wskaźników częściowych obniżyły się o, odpowiednio: 14,2 i 13 pkt.

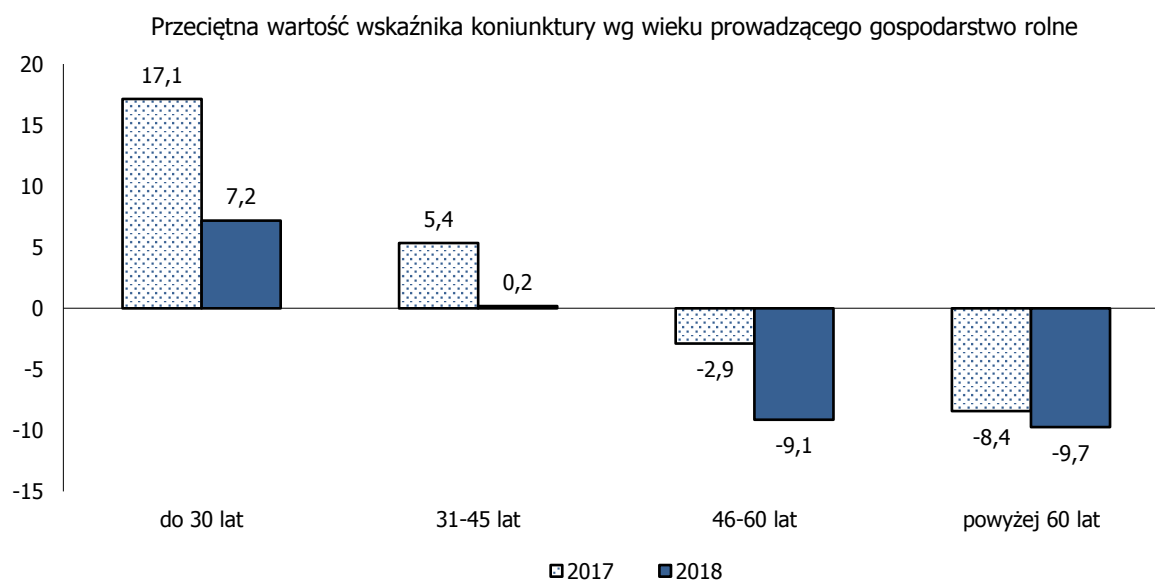
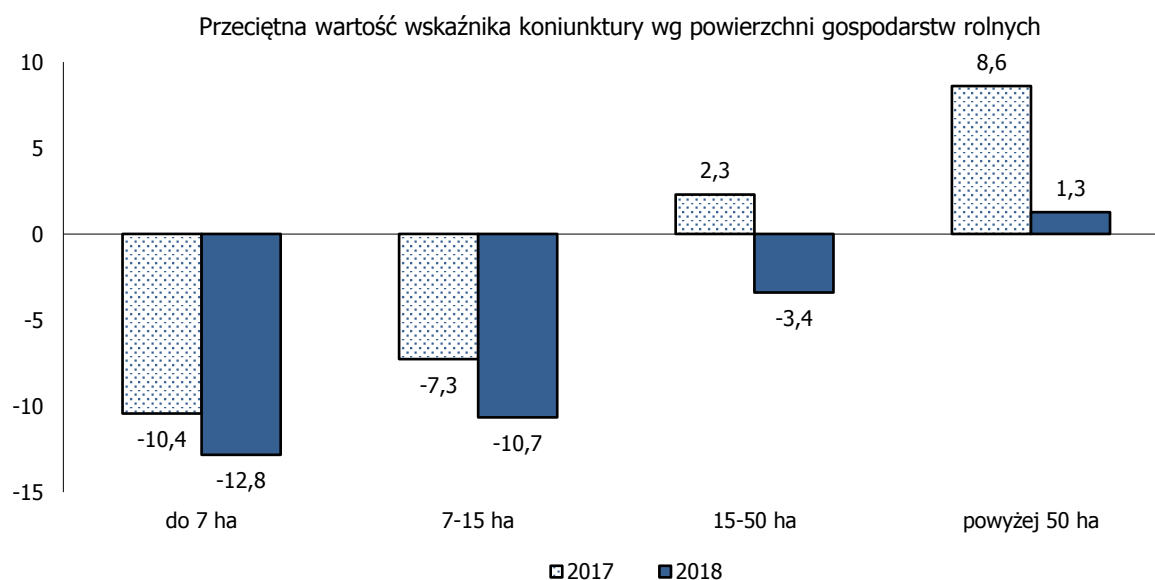
Pogorszenie się koniunktury w skali roku było powszechne i dotkliwe; odczuły je wszystkie grupy gospodarstw rolnych (zob. rys. niżej). Średnioroczne wartości wskaźnika koniunktury dla wszystkich grup gospodarstw były niższe niż w roku 2017. Największe spadki zanotowano dla gospodarstw: położonych w makroregionie północnym (o 9,6 pkt), dużych, tj. o powierzchni pow. 50 ha (o 7,3 pkt), zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 12 pkt), kierowanych przez osoby młode, w wieku do 30 lat (o 9,9 pkt), z wykształceniem średnim i pomaturalnym zawodowym (o 6,2 pkt).

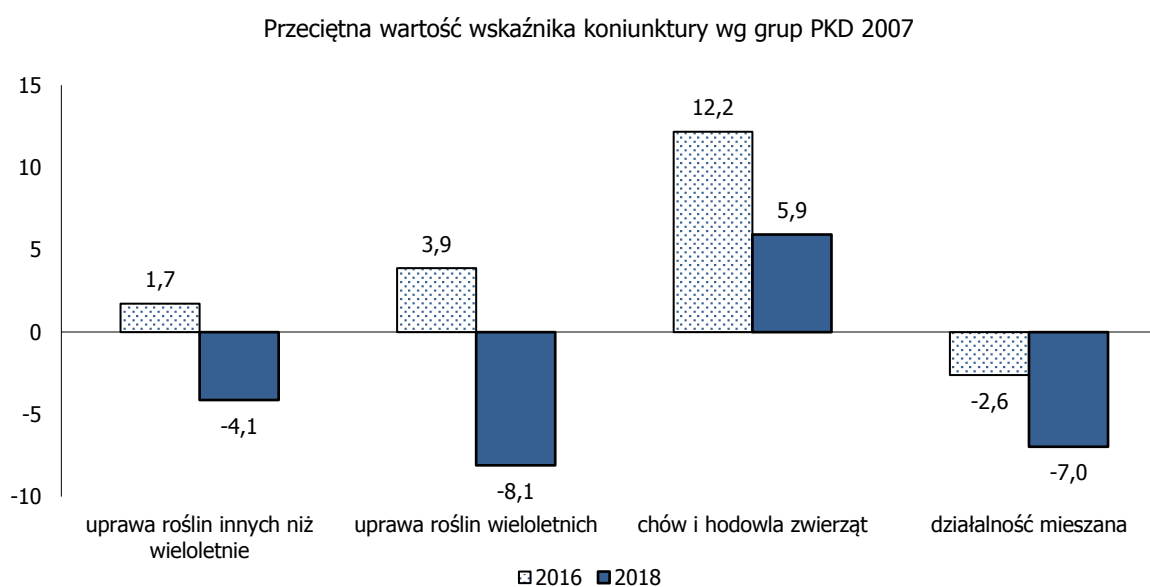
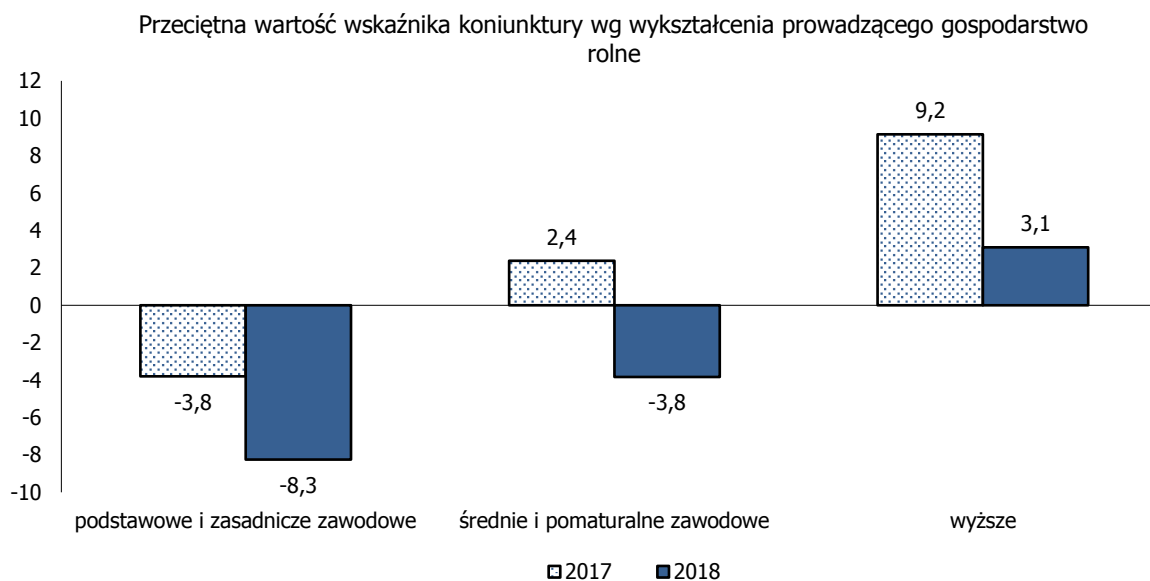
Sytuacja finansowa gospodarstw rolnych uległa w 2018 r. pogorszeniu. W badaniu koniunktury rolnej sytuację finansową gospodarstw opisują trzy salda: przychodów pieniężnych, oszczędności i stanu zadłużenia. Wszystkie trzy – mimo wahań w ciągu roku – w czwartym kwartale osiągnęły wartości niższe (wyższe⁴) niż rok wcześniej o, odpowiednio: 12,6, 7,4 i 3,4 pkt. W szczególności należy zwrócić uwagę na bardzo wysokie, ujemne odchylenie wartości salda od trendu w III kwartale roku, sięgające 18 pkt. Tego rzędu ujemne odchylenie od trendu zdarzyło się wcześniej tylko raz, w drugim

⁴ W przypadku pytania o zadłużenie wzrost wartości salda oznacza pogorszenie się sytuacji.

kwartale 2000 r. Oznacza to, że spadek przychodów, wynikający w znacznym stopniu z niższych (niż w 2017 r.) cen na rynkach rolnych, pociągnął za sobą pogorszenie się spłacalności zaciągniętych kredytów. Zmniejszenie się zdolności kredytowej gospodarstw rolnych odbiło się echem w postaci osłabienia akcji kredytowej – odsetek gospodarstw, które zaciągnęły kredyt na zasadach rynkowych, obniżył się z 22% w IV kwartale 2017 r. do 19,8% w IV kwartale 2018 r., a odsetek gospodarstw, które wzięły kredyt na warunkach preferencyjnych, z 35,2% do 30,8%.

Spadek produkcji ujawnił się również zmniejszeniem zakupów środków obrotowych i nakładów inwestycyjnych. Na koniec roku wartości sald odpowiedzi na pytania o wielkość wydatków na nabycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin były niższe niż w IV kwartale 2017 r. o, odpowiednio: 7,9 i 7,4 pkt, zaś odsetek gospodarstw podejmujących inwestycje w maszyny i urządzenia rolnicze zmniejszył się z 39,2% do 36%. Wzrosła natomiast wartość salda dot. zakupów pasz treściwych, z -7,9 pkt w IV kwartale 2017 r. do -3,1 pkt w końcu 2018 r.

W sumie rok 2018 był dla polskiego rolnictwa bardzo niepomyślny. Przyniósł spadek produkcji i pogorszenie się wyników finansowych gospodarstw rolnych, które silnie oddziaływało na osłabienie się nastrojów (zwłaszcza że rok wcześniejszy był dla polskiego rolnictwa najlepszy od dekady). Wyniki badania koniunktury przeprowadzonego w styczniu 2019 r. zwiastują jednak zakończenie półtorarocznej recesji i nadejście w II kwartale 2019 r. wyczekiwanego ożywienia.